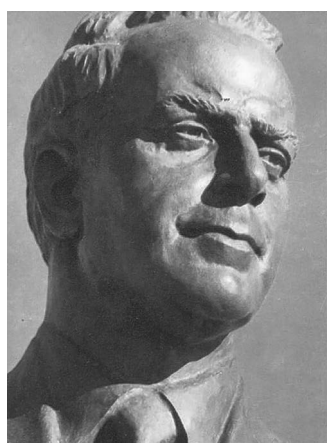




Milli azadlıqdan
şirin nemət yoxdur!



YENİ AZƏRBAYCAN

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir
Qəzet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur. Yeni Azərbaycan Partiyasının orqanı.

29 oktyabr
2026-cı il,
cümə axşamı
№ 198 (7265)
Qiyməti
60 qəpik

A.S. (Ante Skriptum)

İlham Əliyev:

“Onlar

Azərbaycan xalqının
nə düşündüyünü,
Azərbaycan hökumətinin
nəyi planlaşdırdığını
səhv hesablamışdılar”

Bakıdan dünyaya mesajlar:

beynəlxalq hüquqa hörmət, ədalət və qətiyyət...



Bax səh. 2

Dünyada presedent yaradan iki tarixi zəfər

Bax səh. 4



Azərbaycan
Orta Dəhlizin rəqəmsal
ticarət qovşağına çevrilir

Bax səh. 5



Avropa
ilə
Asiya
arasında
mədəniyyət
körpüsü

Bax səh. 3



Cümhuriyyət Günün
mübarək,
Türkiyə!

Bax səh. 5

BMT Təhlükəsizlik
Şurasının qətnamələrinin
icra mexanizmi olmalıdır

Bax səh. 3

“Heydər Əliyev irsi və
qalib Azərbaycanın
dövlətçilik məfkurəsi”

Bax səh. 4

İqtisadi münasibətləri
gücləndirən
platforma

Bax səh. 4

Rusiya - Ukrayna
müharibəsinin
bitməsi üçün...

Bax səh. 6



Fransadan neokolonializmi
dəstəkləyən növbəti addım

Bax səh. 5



Nürnberg prosesindən 81 il sonra:
beynəlxalq hüquq nə istəyir?

Bax səh. 6

Bakıdan dünyaya mesajlar: beynəlxalq hüquqa hörmət, ədalət və qətiyyət...



Yeni nizamda mədəniyyətlərarası və sivilizasiyalararası dialoqun gücləndirilməsi artıq humanitar əməkdaşlıq məsələ olmaqla yanaşı, həm də global təhlükəsizliyin, qarşılıqlı etimadın və davamlı sülhün təmin olunmasının mühüm şərtlərindən biridir. Beynəlxalq münasibətlərdə artan gərginliklər, münaqişələr, dini və milli zəmində ayrı-seçkilik, eləcə də müx-

təlif cəmiyyətlər arasında dərinləşən fikir ayrılıqları bu dialoqun əhəmiyyətini daha da artırır. Belə bir şəraitdə dövlətlər arasında siyasi və iqtisadi əlaqələrin inkişafı ilə yanaşı, xalqların bir-birini tanıması, fərqli mədəniyyətlərə hörmətlə yanaşması və ortaq dəyərlər ətrafında birləşməsi də xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Çünki qarşıdurmaların qarşısının alınması, eti-

Prezident İlham Əliyev: Müstəqil siyasətimiz ölkəmizə böyük hörmət qazandırmışdır

madəsizliyin aradan qaldırılması və beynəlxalq həmrəyliyin gücləndirilməsi yalnız güc amili ilə mümkün deyil. Bunun üçün açıq müzakirələrə, qarşılıqlı anlaşmaya və səmərəli əməkdaşlığa imkan verən beynəlxalq platformalara ehtiyac var.

Azərbaycan uzun illərdir ki, bu istiqamətdə ardıcıl siyasət yürüdür, müxtəlif sivilizasiyaların və mədəniyyətlərin təmsilçiləri arasında dialoqun inkişafına töhfə verir. Ölkəmizin təşəbbüsü ilə 2011-ci ildə əsası qoyulan Bakı Prosesi bu siyasətin mühüm nümunələrindən biridir. Müxtəlif dillərin, mədəniyyətlərin və dünyagörüşlərinin nümayəndələrini bir araya gətirən bu təşəbbüs zaman keçdikcə



beynəlxalq əhəmiyyətli dialoq platformasına çevrilib. Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumu Bakının global humanitar gündəliyini müzakirəedəki mövqeyini möhkəmləndirməklə yanaşı, Azərbaycanın sülhə, tolerantlığa və qarşılıqlı hörmətə əsaslanan əməkdaşlıq modelini də təqdim edir. Bu baxımdan oktyabrın 27-də Bakıda “Ortaq gələcək naminə dialoq” mövzusunda keçirilən VII Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunda verilən mesajlar yalnız mədəniyyətlərarası münasibətlə-

rin deyil, bütövlükdə beynəlxalq münasibətlər sisteminin gələcəyi üçün əhəmiyyətlidir. Bu, Azərbaycanın yürütdüyü müstəqil siyasətin təzahürüdür. Prezident İlham Əliyev oktyabrın 27-də Bakıda “Ortaq gələcək naminə dialoq” mövzusunda VII Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunun açılış mərasimindəki çıxışında bildirdi ki, bir çox hallarda Azərbaycan qeyri-sabit regionda sabitliyin daşıyıcısı kimi qəbul edilir. Eyni zamanda, müstəqil siyasətimiz ölkəmizə böyük hörmət qazandırmışdır.

Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumuna beynəlxalq marağın artması Azərbaycanın uzun illər ərzində həyata keçirdiyi siyasətin nəticəsidir. Tədbirdə 2000-dən artıq iştirakçının qeydiyyatdan keçməsi, 100-dən çox ölkədən 500-dən artıq qonağın qatılması forumun coğrafi əhatəsini və beynəlxalq nüfuzunu göstərən mühüm göstəricilərdir. Bu rəqəmlərin arxasında yalnız iştirakçıların çoxluğu deyil, həm də müxtəlif dövlətlərin, beynəlxalq təşkilatların, elmi dairələ-

Bakı Forumu global dialoqun nüfuzlu platformasına çevrilir

rin və vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələrinin dialoqa artan ehtiyacı dayanır. Dünyanın müxtəlif geosiyasi proseslərdən keçdiyi, münaqişələrin və ideoloji qarşıdurmaların dərinləşdiyi bir vaxtda belə platformaların əhəmiyyəti daha aydın görünür.

2011-ci ildən etibarən Bakı Prosesi çərçivəsində formalaşan əməkdaşlıq təcrübəsi göstərir ki, mədəniyyətlərarası dialoq yalnız nəzəri müzakirə

rələrlə məhdudlaşmamalı, real problemlərin həllinə xidmət etməlidir. Forum müxtəlif dillərə, mədəniyyətlərə və sivilizasiyalara mənsub insanların ortaq məsələləri müzakirə etməsi, fərqli mövqələrin yaxınlaşdırılması və qarşılıqlı anlaşmanın gücləndirilməsi üçün imkan yaradır. Onun əsas üstünlüklərindən biri dialoqun hər hansı siyasi və ya mədəni üstünlük iddiasına deyil, bərabər hüquqlu iştiraka və qar-

şılıqlı hörmətə söykənməsidir. Bu yanaşma xüsusilə beynəlxalq münasibətlərdə ikili standartların və ayrı-seçkiliyin ciddi müzakirə mövzusunə çevrildiyi indiki dövrdə əhəmiyyətlidir.

Forumun 15 illik inkişaf yolu Azərbaycanın bu istiqamətdə ardıcıl fəaliyyət göstərdiyini təsdiqləyir. Bakı artıq müxtəlif beynəlxalq təşəbbüslərin keçirildiyi məkan olmaqla kifa-

yətlənmiş, həm də global problemlərin müzakirəsinə öz töhfəsini verən tərəf kimi çıxış edir. Burada səsləndirilən fikirlər, aparılan müzakirələr və qurulan əlaqələr xalqlar arasında etimadın möhkəmlənməsinə xidmət edir. Ən əsası, forum beynəlxalq ictimaiyyətə göstərir ki, fərqliliklər qarşıdurma mənbəyi deyil, düzgün yanaşma və qarşılıqlı hörmət şəraitində əməkdaşlıq üçün imkan ola bilər. Məhz bu səbəbdən Bakı platformasına marağın artması təsadüfi deyil.

Bakı Forumunun əhəmiyyəti yalnız müxtəlif ölkələrin nümayəndələrini bir araya gətirməsi ilə məhdudlaşmır. Bu platforma eyni zamanda müasir dünyanın qarşısında duran siyasi, humanitar və təhlükəsizlik problemlərinin müzakirəsi, onların həlli yollarının axtarılması baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. Azərbaycanın “Ortaq gələcək naminə dialoq” mövzusunda beynəlxalq ictimaiyyətə ünvanladığı əsas mesajların mərkəzində əməkdaşlıq, ədalət, beynəlxalq hüquqa hörmət və dövlətlərin suverenliyinin qorunması prinsipinə sədaqət dayanır. Çünki davamlı sülhün təmin

“Müharibəyə başlamaq çox asandır, onu bitirmək isə çox çətinidir”

olunması üçün yalnız münaqişələrin dayandırılması kifayət etmir. Münaqişələri doğuran səbəblər aradan qaldırılmalı, dövlətlər arasında bərabər hüquqlu münasibətlər qurulmalı, xalqların təhlükəsizlik və inkişaf hüquqları təmin edilməlidir. Dövrümüzün ən mühüm reallığı olan əməkdaşlıq prinsipi ən ziddiyyətli məsələlərdə belə kompromisə nail olunması üçün ilkin açardır. Münaqişə yerinə əməkdaşlıq tezisi bölgələrə dağıdıcı deyil, qurucu bir gələcək vəd edir. Azərbaycan özünün təmsilində bunu bariz şəikldə

ortaya qoyur - biz postmüharibə dövründə qalibiyyət üstünlüyümüzü sabit gələcək üçün əməkdaşlıq müstəvisinə transfer etdik və kapitulyasiya imzalayan Ermənistan ilə Avrasiyanın mərkəzində yeni bir nəqliyyat dəhlizi yaratmaq ideyasını irəli sürdük. Bu, bütün dünya üçün bir nümunədir - 35 il davam edən münaqişəni biz başlatmışdıq və həttə torpaqlarımız işğal altında olan dövrlərdə belə biz sülh prinsipini əsas götürürdük. Təəssüfləndirici haldır ki, Ermənistan bizim bu çağırışlarımıza adekvat cavab ver-

mədi və bölgədə separatizmin, işğalın kökünü kəsmək üçün Azərbaycanın özünün hüququndan istifadə edərək Vətən müharibəsinə başladı. İndiki halda müharibə aparən dövlətlər anlamalıdır ki, problemin dinc yolla həlli ən mühüm vasitədir. Prezident İlham Əliyev çıxışında bildirdi ki, bu gün demək olar ki, hər il yeni müharibələr başlayıb, hər il yeni dövlətlər müharibəyə son qoymaq çox çətinidir: “Müharibəyə başlamaq çox asandır, onu bitirmək isə çox çətinidir. Qələbə qazanmaq da çox çətinidir. Ona görə

də hesab edirəm ki, Azərbaycanın təcrübəsi, - ədalətli müharibədə Qələbə qazanmağımız, məğlub tərəfin kapitulyasiya etməsi, bundan sonra isə irəli getməyərək dayanmaq, - lazımlı olan məqamda dayanmağımız və sülh təklif etməyimiz mühüm əhəmiyyət daşıyır. Hesab edirəm ki, hazırda müharibə aparən və yəqin ki, ona necə son qoyacaqlarını bilməyən tərəflər bu təcrübəni öyrənməlidirlər. Fikrimcə, yaratdığımız presedentlərdən hansılarının bezi münaqişələrin həllində istifadə oluna biləcəyini müəyyənləşdirmək baxımından təcrübəmiz çox dəyərli olacaqdır.

Bakıdan səslənən digər vacib bir mesaj global dünyada ikili standartların aradan qaldırılmasıdır. Azərbaycanın mövqeyi ondan ibarətdir ki, beynəlxalq münasibətlərdə ikili standartlara yol verilməsi, ayrı-ayrı dövlətlərin milli maraqlarına və müstəqil siyasətinə təzyiq göstərməsi global etimad mühitinə ciddi zərbə vurur. Bir dövlətin suverenliyinə hörmət tə-

ləb edib digərinin hüquqlarını nəzərə almaq beynəlxalq hüququn prinsipləri ilə uzlaşmır. Buna görə də Bakıdan səslənən çağırışlar ədalətin universal meyar kimi qəbul edilməsini, bütün dövlətlərə eyni yanaşmanın tətbiqini və siyasi fikir ayrılıqlarının dialoq yolu ilə həllini nəzərdə tutur. Bu yanaşma xüsusilə müharibələrin, regional qarşıdurmaların və geosiyasi

“Biz siyasətdə ikili standartlara qarşı həmişə mübarizə aparmışıq”

rəqabətin genişləndiyi bir dövrdə aktualdır. Ən real misal isə məhz elə Azərbaycanın özüdür. Bəli, işğal dövründə BMT TŞ-nin məlum qətnamələri icra olunmadı. İkili standart bunlarla da yekunlaşmadı - ATƏT-in Minsk qrupu məsələnin həllində vasitəçilik yerinə tərəfkeşlik etdi, işğalçı tərəfi qorudu. Həttə bəzi hallarda bizi bu işğal faktı ilə barışmağa belə çağırışlara yol verildi. Amma əksi olsaydı, BMT TŞ-nin qətnamələri yerinə yetirilsəydi, ATƏT-in Minsk qrupu layihə şəklində məsələnin həllinə yardım etsəydi, beynəlxalq aləm Ermənistanı işğal faktından əl çəkməyə məcbur

etsəydi, ona qarşı hər hansı sanksiyalar yerinə yetirilsəydi, işğalçı dövlət özünün təcavüzkar siyasətdən geri çəkilməyə məcbur olacaqdı. Məhz bütün bunlar olmadığı üçün Ermənistan rəhbərliyi artıq 2018-ci ildən sonrakı mərhələdə daha da irəliləyə gedərək yeni işğallar haqda bəyanatlar səsləndirdi. Nəticə isə göz önündədir - qətiyyətli Azərbaycan bir həmlədə öz torpaqlarını azad etdi, suverenliyini bərpa etdi. Amma biz istəmirik ki, dünyada yaşayan başqa dövlətlər və ya xalqlar bizim çəkdiyimiz əziyyəti çəksin. Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, biz siyasətdə ikili standartlara

qarşı həmişə mübarizə aparmışıq və bundan sonra da mübarizə aparacağıq: “Bu, xarici siyasətimizin mühüm istiqamətlərindən biridir. Çünki biz ikili standartlardan əziyyət çəkmişik və hələ də onların təsiri ilə üzləşirik. Əlbəttə, indiki vəziyyətimizlə bağlı “əziyyət çəkmək” ifadəsi bəlkə də çox sərt səslənir. Əslində, biz artıq əziyyət çəkmirik. Çünki istədiyimizə nail olmuşuq və öz torpaqlarımıza azad yaşayırıq. Bununla belə, beynəlxalq siyasətdə ikili standartlar siyasəti tamamilə aradan qaldırılmalıdır. Cəmiyyətimiz ikili standartları qətiyyətlə rədd edir”.

“Azərbaycanın uğurlu və sabit inkişafının təməlinə dayanan əsas səbəblərdən biri cəmiyyətimizdəki ahəngdarlıqdır”

Digər mühüm istiqamət milli, dini və mədəni fərqlərin qarşıdurma vasitəsinə çevrilməsinin qarşısını almaqdır. Sırr deyil ki, son dövrlərdə dünyada diskriminasiyanın, milli-dini ədavətin artan xəttlə inkişaf etməsi müşahidə olunmaqdadır. Bütün bunların əksinə, multikultural həyatı özünün yaşama tərzinə çevirmiş Azərbaycan tolerant dəyərlər paylaşmaqla və inkişaf etməkdədir. Ölkəmizdə milli-dini müxtəliflik insanlar arasında fərq yaranan amil kimi deyil, birləşdirici funksiyaya daşıyır. Bu gün Azərbaycanda bütün dillərə məxsus tarixi-dini, eləcə də, mədəni abidələrə qayğı və diqqət ilə yanaşılır. Əhəlinin böyük bir qisminin müəlmənlərin təşkil etdiyi Azərbaycanda İslam mədəniyyətinə məxsus olan abidələr, eləcə də maddi-mədəniyyət nümunələri ilə yanaşı, digər dinlərə məxsus abidələr də dövlətin diqqət və qayğısı ilə əhatə olunub. Ölkəmizdə bütün dinlərə məxsus insanlara və milli etnik fərqliliyi olan xalqlara bayramlarını, dini rituallarını keçirilməsinə şərait yaradılır, bu istiqamətdə görülən tədbirlər ardıcıl xarakter daşıyır. 2020-ci ildə baş vermiş Vətən müharibəsi zamanı Azərbaycan xalqı milli kökündən, dinindən asılı ol-

mayaaraq “Dəmir yumruq” kimi birləşərək milli həmrəyliyi nümayiş etdirdi. Bu isə qələbəmizdə böyük rol oynadı. Prezident İlham Əliyev bildirib ki, multikulturalizm ənənələri, dini və etnik dözümlülük xalqımızın əsrlər boyu yaşatdığı meyarlar olub və biz onları yüksək dəyərləndiririk. Azərbaycanın uğurlu və sabit inkişafının təməlinə dayanan əsas səbəblərdən biri isə cəmiyyətimizdəki ahəngdarlıqdır: “Bütün etnik qrupların, dinlərin nümayəndələrinin Konstitusiyamıza uyğun olaraq, nömin bərabər hüquqları var, onlar, həmçinin bir ailə kimi yaşayırlar. Biz həmrəylik, qarşılıqlı hörmət və anlaşmanın ən yüksək səviyyəsini həqiqətən hiss edirik. Hamımız milli ideyalar ətrafında birləşirik. Onlardan biri azərbaycanlılıqdır. O, Azərbaycanı bütün xalqları bir araya gətirir. Bu birlik müstəqillik tariximizin ən ağır vaxtlarında özünü göstərmiş. Ermənistanın hərbi təcavüzü və işğal, həmçinin İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı bütün etnik və dini qrupların nümayəndələri özünəməxsusluğumuzu qorumaq, ədaləti müdafiə etmək və ərazi bütövlüyümüzü bərpa etmək üçün Qələbəmizin rəmzi olan “Dəmir yumruq” kimi vuruşdular”.

“Biz diqqətimizi öz daxili işlərimizə yönəldirik”

Müasir beynəlxalq münasibətlər sisteminə dövlətlər arasında qarşılıqlı hörmətin qorunması sabitliyin və etibarlı əməkdaşlığın başlıca şərtlərindən biridir. Təəssüf ki, bəzi cəhətlərdə və dövlətlər öz siyasi baxışlarını universal meyar kimi təqdim edir, digər ölkələrin daxili proseslərinə təsir göstərməyə çalışır. Belə yanaşma bərabər hüquqlu tərəfdaşlıq prinsipinə zidd olmaqla yanaşı, dövlətlər arasında etimadın zəifləməsinə səbəb olur. Həç bir ölkənin özünü digərindən üstün tutaraq ona siyasi seçimlərini dikte etmək hüququ yoxdur.

Azərbaycanın xarici siyasət fəlsəfəsi məhz bu prinsipə əsaslanır. Rəsmi Bakı dövlətlərin suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə və müstəqil qorunma hüququna hörmətlə yanaşır. Ölkəmiz üçün beynəlxalq əməkdaşlıq qarşılıqlı maraqların uzlaşdırılması, bərabər hüquqlu dialoq və milli mənafehlərin nəzərə alınması deməkdir. Bu yanaşma yalnız bəyanatlarla məhdudlaşmır, Azərbaycanın praktiki diplomatik fəa-

liyyətində də özünü göstərir. Müstəqillik tariximiz sübut edir ki, milli inkişafın əsas təminatı xalqın iradəsi, zəhməti və dövlətin ardıcıl siyasətidir. Azərbaycan uğurlarından, işğalın nəticələrindən və iqtisadi çətinliklərdən keçərək bu gün regional və beynəlxalq miqyasda mövqələrini möhkəmləndirib. Əldə olunan uğurların təməlinə ölkənin öz resurslarından səmərəli istifadə etməsi, milli potensialını səfərbər etməsi və müstəqil qərarlar qəbul etməsi dayanır. Bu baxımdan, ikili standartlar və kənardan siyasi təzyiq cəhdləri nə ədalətli beynəlxalq münasibətlərə, nə də davamlı sülhə xidmət edir. Dövlətlər bir-birinin seçimlərinə hörmət etməyi bacarmalı, əməkdaşlığı dikte və müdaxilə üzərində deyil, etimad və bərabərlik əsasında qurmaalıdır. Azərbaycanın mövqeyi aydındır: qarşılıqlı hörmət varsa, əməkdaşlıq üçün imkanlar genişlənir; suverenliyə müdaxilə cəhdi varsa, prinsipial mövqe qaçılmazdır. Prezident İlham Əliyev forumda qeyd etdi ki, ikili standart həm

də kiminsə sənə necə yaşamağı öyrətmək istəməsi: “Halbuki bunu etməzdən əvvəl güzgüyə baxıb özündən soruşmalısən: sən kiməsə ağıl öyrətməyə, müstəqil bir ölkəyə necə yaşamağı olduğunu, nə etməli və nə etməməli olduğunu dikte etməyi həqiqi haqqın varmı?”

Biz heç vaxt bunu etmərik. Biz diqqətimizi öz daxili işlərimizə yönəldirik. Başqa ölkələrdə baş verənlər isə həmin ölkələrin xalqlarının işidir. Bu, bizim işimiz deyil. Biz də özüümüza qarşı eyni münasibəti gözləyirik və buna nail oluruq. Hər hansı hörmətsizlik əlaməti, əsasız üstünlük hissənin istənilən təzahürü, həmçinin kiminsə bizə nə isə dikte edə biləcəyi barədə əsasız düşüncələr tərəfimizdən müqavimətlə və çox qətiyyətli mövqe ilə qarşılanır, bundan sonra da belə olacaqdır. Hesab edirəm ki, beynəlxalq ictimaiyyət beynəlxalq davranışın bu əsas qaydaları üzərində razılığa gələrsə, münaqişələrin və problemlərin sayı azalacaq, qarşılıqlı fəaliyyət isə genişlənəcəkdir”.

Pərviz SADAYOĞLU

BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin icra mexanizmi olmalıdır



Azərbaycan beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsi və qorunmasında, davamlı inkişaf prose-

sində BMT-nin vacib rol oynadığını qəbul edir. Eyni zamanda, rəsmi Bakı BMT-nin XXI əsrdə dünyanı narahat edən təhdid və problemlərə qarşı mübarizə apara bilməsi üçün təşkilat çərçivəsində islahatların həyata keçirilməsi ideyasını dəstəkləyir.

Oktyabrın 27-də Bakıda keçirilən VII Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunun açılış mərasimində çıxış edən Prezident İlham Əliyev bu məsələyə toxunaraq bəyan edib ki, BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin icra mexanizmi olmalıdır.

Azərbaycan və Türkiyə bu məsələdə həmrəydir

Əslində, indiyədək dünyanın bir çox dövlətləri BMT-də islahatların aparılmasının zəruriliyini açıq şəkildə vurğulayırlar. Çünki BMT-nin dünyada nüfuzunu qorumaq naminə islahatların alternativi yoxdur. BMT Təhlükəsizlik Şurasında islahatların aparılması təklifi ilə ilk olaraq Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan çıxış edib. BMT Baş Assambleyasının tribunasından "Dünya beşdən böyükdür!", - deyə Ərdoğan bu yöndə təşəbbüslərini müxtəlif platformalarda da səsləndirib. Türkiyə Prezidentinin fikrincə, BMT Təhlükəsizlik Şurasının inklüziv islahatı təcili ehtiyacdır. "Beş ölkə arasında bəşəriyyətin taleyini tələyə salan hazırkı nizam davamlı deyil", - deyər Rəcəb Tayyib Ərdoğan bəyan edib. Nəzərə almaq lazımdır ki, üzv ölkələrin iştirakçılığı və beynəlxalq hüququn təmin olunması ilə dünyada sülh və iqtisadi rifah naminə əməkdaşlıq BMT-nin əsas missiyalarından biridir və məhz sadalanan meyarlar global səviyyədə uzunmüddətli təhlükəsizliyin əsasını təşkil edir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev də BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin icra mexanizmlərinin yenidən işlənməsini təklif edib. Azərbaycan Prezidenti İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının və Qoşulmama Hərəkatının üzvü olan ölkələrin də bu qurumda daimi təmsilçiliyinin vacibliyini vurğulayıb. Həqiqətən də, beynəlxalq müstəvi-

Burada beynəlxalq hüququn subyekti, BMT-nin üzvü olan digər müstəqil dövlətlərin rəyləri, mövqeləri, demək olar ki, nəzərə alınmır. Bundan əlavə, BMT Təhlükəsizlik Şurasında hərbi-siyasi və strateji-təhlükəsizlik məsələləri ilə əlaqədar qərar qəbul edərkən ikili standartlara yol verilir. Bu barədə kifayət qədər nümunə var. BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin dərhal icra edilməsi, sülhə məcburetmə mexanizmlərinin tətbiqi ilə əlaqədar Bosniya və Herseqovina, Yuqoslaviya, Liviya və digər presedentlər mövcuddur.

BMT-nin Baş katibinə birbaşa çağırış

Lakin Azərbaycana münasibətdə Ermənistanın işğal etdiyi torpaqlarımızı qeyd-şərtsiz azad etməsi ilə bağlı 1993-cü ildə qəbul olunmuş dörd qətnamə 27 il kağız üzərində qaldı. 2020-ci ildə Azərbaycan öz gücü ilə həmin qətnamələrin icrasını təmin etdi. Xatırladaq ki, Prezident İlham Əliyev sentyabrın 1-də Bişkek şəhərində "ŞOT plus" formatında keçirilən görüşdə də çıxışı zamanı bu məsələyə toxunmuşdu və BMT Baş katibi Antonio Quterreşin iştirak etdiyi həmin tədbirdə dövlətimizin başçısı bəyan etmişdi: "Təəssüf ki,



də mövcud global problemlər BMT Təhlükəsizlik Şurasında yeniliklərin edilməsini ciddi zərurətə çevirib. Xatırladaq ki, BMT Təhlükəsizlik Şurası 1945-ci ildə yaradılıb. Quruma 5 daimi üzv - ABŞ, Böyük Britaniya, Fransa, Rusiya, Çin və 10 qeyri-daimi üzv daxildir. BMT daxilində islahatlardan və təşkilatın beynəlxalq hadisələrə, proseslərə effektiv təsir mexanizmlərinin yaradılmasına bəhs olunarkən bir sıra məqamlara nəzər salmaq lazımdır. Bunlar, ilk növbədə, BMT Nizamnaməsində və Təhlükəsizlik Şurasının strukturunda dəyişikliklərin edilməsidir.

Qeyd etdiyimiz kimi, ötən dövr ərzində dünyada baş verən hadisələr BMT-də islahatların zəruri olduğunu bir daha təsdiqləyir. Çünki təşkilat faktiki olaraq hegemon güc mərkəzlərinin geosiyasi inhisarındadır. Xüsusilə də Təhlükəsizlik Şurasında yer alan daimi üzvlər istədikləri vaxt hansısa qorara veto qoya bilərlər. Onlar veto hüququndan istifadə edərək subyektiv şəkildə öz maraqlarına uyğun olmayan məsələlərin qəbulunu əngəlləyirlər.

Nardar BAYRAMLI

Avropa ilə Asiya arasında mədəniyyət körpüsü

Bu günlərdə Azərbaycan daha bir mötəbər beynəlxalq tədbirə - "Ortaq gələcək naminə dialoq" mövzusunda VII Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumuna ev sahibliyi edir. Forum Azərbaycan hökumətinin təşkilatçılığı və BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansı, UNESCO, ICESCO, UN Tourism təşkilatlarının dəstəyi ilə keçirilir. Budəfəki tədbir 2011-ci ildə respublikamızda keçirilən ilk forumun 15 illik yubileyinə təsadüf

edir.

Beləliklə, Azərbaycan gözəl bir ənənənin əsasını qoyub və onu uğurla davam etdirir. İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarının sürətlə inkişaf etdiyi, internetin dünyanı kiçik bir kəndə çevirdiyi, bütün bunların nəticəsi olaraq globallaşmanın sürətləndiyi bir dövrdə aktuallığı heç vaxt olmadığı qədər artan birgəyashayış, mədəniyyətlərarası dialoq çağırışlarına məhz paytaxtımızda cavab axtarı

lır. Bu, bir tərəfdən Azərbaycanın dünyada artan nüfuzunun, beynəlxalq proseslərdə güclənən rolunun təsdiqidirsə, digər tərəfdən də ölkəmizin, xalqımızın tolerantlığını, çoxmədəniyyətliliyi sadiqliyini nümayiş etdirir. Forumda çıxış edən Prezident İlham Əliyev respublikamızın nümunəsinə diqqət çəkərək bildirib ki, biz Avropa ilə Asiya arasında yerləşirik, əsrlər boyu Azərbaycan Asiya ilə Avropa arasında mədəniyyət körpüsü olub.



Bəşəriyyət sanki geridönüş edir - mədəniyyətlərarası dialoqa təhdidlər heç vaxt olmadığı qədər artıb

Hazırda dünya çox narahat bir dönmədən keçir. Ayrı-ayrı regionlar müharibə alovuna bürünüb. Yaxın Şərq odalov içindədir, müharibələrin, qarşıdurmaların biri bitməmiş digəri başlayır. Şərqi Avropada Rusiya ilə Ukrayna arasında müharibənin sonu görünmür. Fəsadlar isə hər ötən gün artır. Eyni zamanda, Avropa kütləvi etirazlar bürüyüb, yeni inqilab dalğası yaranmaqdadır.

Həmçinin iqlim dəyişmələri də beynəlxalq birlik üçün ciddi imtahandır. Sürətlə sənaye inkişafı global istiləşməni sürətləndirib ki, bu da ciddi fəsadlara - bir tərəfdən selbasmalara, daşqınlara, digər tərəfdən isə quraqlığa, su çatışmazlığına səbəb olur. Xüsusilə də okeanlarda dörd bir tərəfdən su ilə əhatə olunan kiçik ada dövlətləri "olum, ya qalım" dilemması

ilə üz-üzədirlər.

Dünyanın olduqca narahat mənzərəsinin digər bir mühüm əlaməti isə mədəniyyətlərarası dialoqa bağlıdır. Bir sıra hallarda sivilizasiyalararası qarşıdurmaların müşahidə edilməsi son dərəcə kədərli təəssürlərdir. Bəşəriyyət sanki geridönüş edir və ayrı-ayrı məkanlarda dinlər, etiqadlar, irqilər arasında qarşıdurmalar açıq müstəviyə keçir. Ən qorxulu cəhət ondan ibarətdir ki, mədəniyyətlərarası dözümsüzlük əksər hallarda müəyyən qüvvələr, hətta dövlətlər səviyyəsində təşviq edilərək qızışdırılır.

Bütün səmavi dinlər bəşəriyyəti bərabərliyə və humanizmə çağırır. Təəssüf doğuran haldır ki, bugünkü Avropada hətta dini dəyərlər belə manipulyasiya predmetinə çevrilib. Tam qətiyyətlə deyə

bilərik ki, hazırda öz dəyərlərindən və ənənələrindən uzaqlaşan qoca qitədə bir sıra hallarda dini təəssübkeşliyə çağırışlar edilir, İslamofobiya həyat normasına çevrilir. Son illərdə Yaxın Şərqdə alovlanan münaqişələrin və müharibələrin ssenariləri bir qayda olaraq Qərbi dairələrinə hazırlanır. Sədo, günahsız insanlar aclıqdan, səfalətdən, dağıntılardan xilas olmaq naminə Avropaya üz tuturlar. Burada isə onların üzünə qapılar bağlanır. Verilən məlumatlara görə, hazırda dünyada izlənən bütün anti-İslam təzahürlərinin 80 faizi Avropa ölkələrinin payına düşür. İslamofobiyanın ən yüksək səviyyəyə çatdığı və rəsmi ideologiya kimi tətbiq olunduğu bəzi Avropa ölkələrində müqəddəs kitabımız "Quran-Kərim" in yandırılması, Məhəmməd Peyğəmbərin (s.ə.s) karikaturalarının nəşr edilməsi və sair təhqiramiz hərəkətlər söz azadlığı kimi qələmə verilir ki, bu da qəbul edil-məzdir.

Azərbaycanın fərqli nümunəsi - tarixdən gələn ənənə, bu günün həyat tərzii

Dünyadakı belə kədərli mənzərə ilə müqayisədə respublikamızın reallıqları tamamilə fərqli rəqəsdən diqqət çəkir. Azərbaycanın dövlət başçısı İlham Əliyev dünyada multikulturalizmə davamlı şəkildə çağırış edən azsaylı liderlər sırasında yer alır. Başqa dinlərə, mədəniyyətlərə saygılı münasibət bəslənilməsi Azərbaycanda oturmış bir ənənədir. Tarix boyunca respublikamızın ərazisində müxtəlif inanclara məxsus insanlar əmin-amanlıq şəraitində yaşayaraq öz gələcəklərini qurublar. Tarixdən gələn ənənələr bu gün də yaşayır. Azərbaycan çoxkonfessiyalı dövlətdir. Hazırda ölkə əhalisinin 96 faizini müsəlmanlar, 4 faizini xristian, yəhudi və digər dinlərin nümayəndələri təşkil edirlər. Lakin belə fərqlilik ölkəmizdə əsla ayırıcı xətlər yaratmır. Cəmiyyətimizdə diləndən, dinəndən, etnik mənsubiyyətdən asılı olmayaraq, hər kəsin mədəni özünüifadəsi üçün bərabər imkanlar yaradılıb. Tədqiqatçıdır haldır ki, ölkəmizin bütün etnik və dini azlıqlarının təmsilçiləri ictimai-siyasi həyatın müxtəlif sahələrində yaxından iştirak edir, Azərbaycanın tərəqqisi və çiçəklənməsi naminə vətəndaşlıq borcunu layiqincə yerinə yetirirlər.

Azərbaycan həmçinin dünyada sivilizasiyalararası münasibətlərin inkişafına mühüm töhfələr verir və birgəyashayışa çağırışlar edir. Prezident İlham Əliyev 2008-ci ildə sonradan bütün dünyada Azərbaycanın brendinə çevrilən "Bakı prosesi" təşəbbüsünü irəli sürüb. Bu təşəbbüs çərçivəsində Azərbaycan həm İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının, həm də Avropa İttifaqının yüksək səviyyəli rəsmiləri Bakıda bir araya gətirməyə və faydalı dialoq qurmağa nail olub. Bu prosesin tərkib hissəsi olaraq paytaxtımız Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumuna müntəzəm qaydada ev sahibliyi edir. Ölkəmizin mənzərəsini ümumiləşdirsək, belə deyə bilərik: Multikulturalizm Azərbaycanda həm dövlət siyasətidir, həm tarixdən gələn ənənədir, həm də insanların həyat tərzidir. Respublikamızın reallıqlarına diqqət çəkən Prezident İlham Əliyev vurğulayıb: "Multikulturalizm ənənələri, dini və etnik dözümlülük xalqımızın əsrlər boyu yaşatdığı meyarlar olub və biz onları yüksək dəyərləndiririk. Azərbaycanın uğurlu və sabit inkişafının təməlinə dayanan əsas səbəblərdən biri isə cəmiyyətimizdəki ahəngdarlıqdır. Bütün etnik qrupların, dinlərin nümayəndə-

lərinin Konstitusiyamıza uyğun olaraq, nəinki bərabər hüquqları var, onlar, həmçinin bir ailə kimi yaşayırlar. Biz həmrəylik, qarşılıqlı hörmət və anlaşmanın ən yüksək səviyyəsini həqiqətən hiss edirik".

Azərbaycanın mədəniyyətlərarası dialoqa verdiyi töhfələr beynəlxalq səviyyədə də yüksək dəyərləndirilir. Bununla bağlı Bakının ev sahibliyi etdiyi forumun iştirakçıları da öz fikirlərini diqqətə çatdırıblar. BMT Baş katibinin müavini, Sivilizasiyalar Alyansının ali nümayəndəsi, BMT-nin İslamofobiya ilə mübarizə üzrə xüsusi elçisi Migel Anxel Moratinos çıxışında "Bakı prosesi"nin əməkdaşlığa verdiyi töhfələri vurğulayaraq deyib: "2008-ci ildə "Bakı prosesi" müxtəlif ölkələrin hökumətlərinin, vətəndaş cəmiyyətlərinin, beynəlxalq təşkilatların nümayəndələrini və gəncləri bir araya gətirmişdi. O vaxt irəli sürülən təkliflər artıq yeni təfərdışlara çevrilmişdi. Bu da bizim yeni fəlsəfəmizdir və Azərbaycan tərəfindən sülhün yayılması fəlsəfəsidir. Azərbaycan öz elini bütün regionda mədəniyyətlərarası əməkdaşlığı inkişaf etdirməyə uzadıb. Bu da VII Forumun əsas mövzularından biridir".

Müqəddəs İslam dininə, xalqımızın zəngin milli-mənəvi dəyərlərinə sıx bağlılıq və böyük hörmət

Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlər sistemində İslam dini xüsusi yer tutur. İslam dini Azərbaycan xalqının həyatına VII əsrdən başlayaraq daxil olub və həmin dövrdən etibarən milli-mənəvi dəyərlərimizin formalaşmasında və zənginləşməsində mühüm rol oynayıb. Ölkə ərazisində mövcud olan Əshabi-Kəhf ziyarətگاهی, Qafqazın ən qədim məscidi - 743-cü ildə əsası qoyulmuş Şamaxı Cümə məscidi, Bibiheybət məscid-ziyaretgah kompleksi, Gəncə "İmamzadə" kompleksi və digər çoxsaylı abidələr Azərbaycanın İslam dini-mədəni dəyərlər sistemində əhəmiyyətli töhfəsi kimi qiymətləndirilə bilər. Eyni zamanda, müstəqil Azərbaycan böyük İslam coğrafiyasında yerləşən ölkələrlə və bu ölkələrin birləşdiyi beynəlxalq təşkilatlarla sıx əməkdaşlıq edir. Ölkəmizin sədrliyi uğurla yekunlaşdığı Qoşulmama Hərəkatının tərkibində çox-

lu sayda İslam dövləti var. Respublikamız sədrliyi dönməində qurumun funksionallığının artmasına sanballı töhfələr verdi. Azərbaycanın davamlı səyləri sayəsində beynəlxalq səviyyədə hərəkatın nüfuzu əhəmiyyətli dərəcədə yüksəldi.

Ölkəmiz həmçinin dünyada İslam həmrəyliyi möhkəmləndirilməsi istiqamətində fəal iş aparır. 2017-ci ilin ölkəmizdə "İslam Həmrəyliyi İli" elan olunması Azərbaycanın müsəlman aləmində həmrəyliyin möhkəmlənməsinə göstərdiyi siyasi iradənin ifadəsidir. Ölkəmiz IV İslam Həmrəyliyi Oyunlarına böyük uğurla ev sahibliyi edib. Cənubi Qafqaz coğrafiyasının ən böyük ictimai təşkilatı olan Heydər Əliyev Fondu da dünyada İslam mədəniyyətinin qorunması və təbliği istiqamətində fəal iş aparır. Fondun rəhbəri Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə 2012-ci ildə Parisdəki məşhur Luvr muzeyində İslam

mədəniyyəti bölməsinin açılması buna yaxşı nümunədir. Onu da vurğulamaq yerinə düşər ki, Heydər Əliyev Fondu işğal dövründə ermənilərin Qarabağda dağıtdıqları, təhqirlərə məruz qoyduqları tarixi-dini abidələrin bərpasını öz üzərinə götürüb. Həmin abidələrin böyük əksəriyyəti İslam dininə aiddir.

Öz növbəsində İslam dünyası da Azərbaycanın bu istiqamətdə həyata keçirdiyi ardıcıl siyasəti yüksək dəyərləndirir. Bu gün geniş İslam coğrafiyasında Azərbaycana və onun Liderinə böyük hörmət bəslənir. "Gələn il İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Zirvə Görüşünə ev sahibliyi edəcəyik və biz demək olar ki, 60 ölkəni birləşdirən bu mötəbər beynəlxalq təsisatda sədrlik edəcəyik. Bunu siyasətimizə, dinimizə, ənənələrimizə və dəyərlərimizə olan münasibətin, hörmətin əlaməti kimi qəbul edirik", - deyər Prezident İlham Əliyev forumdakı çıxışında vurğulayıb.

Mübariz FEYİZLİ

Dünyada presedent yaradan iki tarixi zəfər

Müzəffər Azərbaycan Ordusunun 44 günlük Vətən müharibəsində və 23 saatlıq lokal xarakterli antiterror əməliyyatında qazandığı zəfərlər son 200 illik tariximizin ən şanlı səhifələrini təşkil edir. Təsədüfi deyildir ki, Prezident, Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) Sədri İlham Əliyev partiyanın VIII Qurultayındakı proqram xarakterli nitqinin giriş hissəsində tarixi qələbələrimizin böyük önəminə xüsusi diqqət çəkib. “İkinci Qarabağ müharibəsi bizim şanlı tariximizdir. 8 Noyabr bizim əbədi bayramımız olacaq. Eyni əhəmiyyəti 20 Sentyabr da daşıyır. Çünki məhz 2023-cü il sentyabrın 20-də Azərbaycan separatizmə son qoydu, işğala son qoydu, ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpa etdi”, - deyər dövlətimizin başçısı vurğulayıb.



Çətin şəraitdə qazanılan qələbələr - böyük güclərin müqaviməti xalqın birliyi ilə qırıldı

Ölkəmizin ötən əsrin doxsanncı illərinin əvvəllərində pozulan ərazi bütövlüyünü təmin etmək məqamı 2020-ci ilin sentyabr ayında yetişdi. Həm düşməne sarsıdıcı zərbələr endirməyə qadir olan Ordumuz var idi, həm də cəmiyyətin ovqatı torpaqların işğaldan bərkəfəlik azad olunmasına köklənmişdi. Ölkədə məhz İlham Əliyevin rəhbərliyi dönməndə Vətənə, xalqa bağlı gənclik formalaşmışdı. Prezident İlham Əliyev məhz bu

kimi amilləri nəzərə almaqla tələsmədən və gecikmədən ən doğru məqamı seçdi - 2020-ci il sentyabrın 27-də düşmənin keçmiş təmas xətti boyunca törətdiyi növbəti təxribatlara genişmiqyaslı əks-hücum əməliyyatları ilə cavab verilməsi barədə göstərişlərini verdi. Ali Baş Komandanın bütün tapşırıqlarını yerinə yetirən Ordumuz müharibə dövründə daim irəlilədi və cəmi 44 gün ərzində düşməni diz çökməyə məcbur etdi. Döyüşlərdə əldə edilən qələbənin siyasi müstəvidə davam etdirilməsi nəticəsində 44 günlük Vətən müharibəsindən sonrakı 20 gün ərzində 3 rayon - noyabrın 20-də Ağdam, noyabrın 25-də Kəlbəcər, dekabrın 1-də isə Laçın bir güllə atılmadan Azərbaycana təhvil verildi. 2022-ci il avqustun 26-da Laçın şəhəri, Zabux və Sus kəndləri nəzərə götürüldü. Bununla da üçtərəfli bəyanata uyğun olaraq, Ağdam, Kəlbəcər və Laçın rayonlarının sülh yolu ilə qaytarılması prosesi yekunlaşdı və Azərbaycan ərazi bütövlüyünün təmin edilməsinə hərbi-siyasi yolla nail oldu.

Güman etmək olardı ki, işğalçı Ermənistan 44 günlük müharibədəki acınacaqlı məğlubiyyətdən dərs alacaq və üçtərəfli bəyanatla üzərinə götürdüğü bütün öhdəlikləri yerinə yetirəcək. Ancaq belə olmadı. Müharibə başa çatdısa da, məğlub Ermənistan üzərinə götürdüğü öhdəlikləri yerinə yetirməyə tələsmədi və manipulyasiyalara əl atdı. Bəhs olunan üçtərəfli bəyanatda Ermənistanın üzərinə götürdüğü öhdəliklərdən biri Azərbaycan ərazilərindəki hərbi hissələrini geri çəkməklə bağlı idi. 44 günlük müharibədən sonrakı üç il ərzində bu öhdəlik yerinə yetirilmədi. Ermənistan ordusunun təxminən 15 minlik kontingenti Azərbaycan ərazilərində qalaraq separatçılıq əməllərini davam etdirir, tez-tez təxribatlara əl atırdı. İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra ölkə-



miz narahatlığını nəzərə çatdıraraq dəfələrlə Ermənistan rəhbərliyinə, onların xaricdəki havadarlarına, digər tərəflərə müraciət edib və Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycan ərazisində qalmasını yolverilməz olduğunu əsaslandırıb. Rəsmi Bakı buna son qoyulmasını tələb edirdi.

44 günlük müharibədən sonra hələ də ərazilərimizdə mövcudluğunu davam etdirən Ermənistan silahlı qüvvələri növbəti genişmiqyaslı təxribatlarını 2023-cü il 19 sentyabr tarixində törətdilər. Həmin təxribatlar və terror aktı nəticəsində mülki şəxslər, Daxili İşlər Nazirliyinin Daxili Qoşunlarının hərbi qulluqçuları şəhid oldular və yaralandılar. Bütün bu təxribatların qarşısının alınması, üçtərəfli bəyanatın müddəalarının icrasının təmin olunması, Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya quruluşunun bərpa edilməsi məqsədilə bölgədə lokal xarakterli antiterror əməliyyatına başlandı. Ərazilərimizdə separatizmə son qoyan lokal xarakterli antiterror əməliyyatı uğurla baş tutdu. Cəmi 23 saat 43 dəqiqə ərzində erməni separatçıları ağ bayraq qaldırmağa məcbur oldular.

Bununla da 44 günlük müharibədə ərazi bütövlüyünün bərpasına nail olan Azərbaycan bütün ölkə ərazisində suverenliyini tam

təmin etmiş oldu. Bu qələbələr Prezident İlham Əliyevin də bildirdiyi kimi çox çətin şəraitdə qazanılıb. Münaqişənin sülh yolu ilə həllinə cəlb olunan dünya gücləri ikili standartlar nümayiş etdirirdilər. İşğala məruz qalan Azərbaycanı təzyiq göstərirdi. Məqsəd isə işğal məhsulu olan keçmiş status-kvonun sonsuzlaşdırılaraq saxlanması idi. Prezident İlham Əliyev nitqində mühüm məqamları xatırladıb. Sırr deyil ki, 1992-ci ildə yaradılmış Minsk qrupunun əsas məqsədi münaqişəni döndürmək idi, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpasına kömək göstərmək yox. İkinci Qarabağ müharibəsi başlanan gündən 44 gün ərzində bizə qarşı böyük təzyiqlər göstərilmiş, hədə-qorxular səsləndirilmişdir - həm açıq müstəvidə, eyni zamanda, bağlı qapılar arxasında. Ancaq heç kim bizi yolumuzdan döndərə bilmədi. “Azərbaycan xalqı yumruq kimi birləşərək öz haqqını tələb edirdi və Azərbaycan iqtidarı da bu şəərəfli missiyanı yerinə yetirdi”, - deyər dövlətimizin başçısı bildirib.

Qalib Azərbaycanın yaratdığı reallıqların region və dünya üçün böyük önəmi

44 günlük müharibənin və 23 saatlıq antiterror əməliyyatının nəticələrinin önəmini fərqli baxış bucaqlarından dəyərləndirmək mümkündür. Əvvəla, tarixi ədalət öz yerini tutdu. BMT-nin 30 il ərzində kağız üzərində qalan qətnamələri yerinə yetirildi, beynəlxalq hüquq bərpa olundu. Ermənistan rəhbərlərinin ambisiyalarına son qoyuldu. Təxminən üç onillik ərzində davam edən münaqişədə Ermənistanın əvvəlki rəhbərlərinin məsuliyyəti çox böyükdür. Onlar dəhşətli müharibə cinayətləri törədiblər və qatildirlər. Ancaq işğalçı dövlətin indiki rəhbərliyindən “sülh göyərçini” düzəltməyin də heç bir real əsası yoxdur. Təcavüzkar dövlətin indiki rəhbərliyi bir vaxtlar “Qarabağ Ermənistanıdır” deməklə, Azərbaycan

xalqının heysiyyətinə toxunan digər belə fikirlər səsləndirməklə və 2018-2020-ci illərdə çoxsaylı təxribatlara rəvac verməklə əslində işğal, müharibə tərəfdarı olduğunu təsdiqləyirdi. Məhz Azərbaycanın yenilməz gücü, “Dəmir yumruq” Nikol Paşinyanı “Qarabağ Azərbaycandır” deməyə məcbur etdi.

Müharibənin və antiterror əməliyyatının nəticələrinin regional kontekstdə də əhəmiyyəti böyükdür. Cənubi Qafqaz coğrafiyası Ermənistanın işğalçılıq siyasətinə görə 30 il ərzində təhdid və müharibə riskləri ilə üz-üzə qalmışdı. Hazırda isə bölgədə sülh, təhlükəsizlik və əməkdaşlıq perspektivləri yaranıb. Otən il avqustun 8-də Vaşinqtonda yekun sülh sazişinin Azərbaycan və Ermənistan xarici işlər nazirləri tərəfindən parafılandığından sonra regionda real sülh şəraiti hökm sürür.

Azərbaycanın qələbələri həmçinin bütün dünya üçün nümunə sayıla bilər. Dünyada münaqişə regionları çoxdur. Eyni zamanda beynəlxalq hüquq işləmir. Belə bir şəraitdə



Azərbaycan işğalla barışmamaq, ərazi bütövlüyünü, suverenliyini öz gücünə təmin etmək və müharibə səhifəsini bağlayıb gələcəyə baxmaq nümunəsi sərgiləyib. “Bu iki hərbi Zəfər təkəə xalqımız üçün, dövlətimiz üçün deyil, bütün dünya üçün böyük önəm daşıyır. Çünki birinci növbədə yeni bir presedent yaranmışdır və biz bu qələbələri böyük güclərin müqaviməti fonunda əldə etmişik”, - deyər Prezident İlham Əliyev vurğulayıb.

Mübariz ABDULLAYEV

“Heydər Əliyev irsi və qalib Azərbaycanın dövlətçilik məfkurəsi”

Oktyabrın 28-də Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin “Neftqaztikinti” Trestinin 1 saylı Tikinti-Quraşdırma İdarəsinin akt zalında Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) Mərkəzi Aparatının və YAP Xətai rayon təşkilatının birgə təşkilatçılığı ilə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin zəngin dövlətçilik irsinə və müasir Azərbaycanın qazandığı tarixi uğurlara həsr olunan “Heydər Əliyev irsi və qalib Azərbaycanın dövlətçilik məfkurəsi” mövzusunda tədbir keçirilib.

Əvvəlcə Ulu Öndər Heydər Əliyevin büstü ziyarət edilərək önünə tər gül dəstələri düzülüb.

Tədbirdə Ulu Öndər Heydər Əliyevin və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda canlarını qurban vermiş şəhidlərin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib.

YAP Xətai rayon təşkilatının sədri Rəmil Mirzəyev giriş nitqi ilə çıxış edərək Ümummilli Lider Heydər Əliyevin milli dövlətçilik təməllərinin möhkəmləndirilməsi naminə göstərdiyi misilsiz xidmətlərdən bəhs edib. Prezident, Yeni Azərbaycan Partiyasının Sədri İlham Əliyevin partiyanın VIII Qurultayındakı çıxışının əhəmiyyətini vurğulayan R.Mirzəyev qeyd edib ki, Prezident



İlham Əliyevin qurultaydakı nitqi Yeni Azərbaycan Partiyasının növbəti ölkəmizin, bütövlükdə Cənubi Qafqazın ən böyük və aparıcı siyasi qüvvəsi olduğunu bir daha təsdiqləyib. O, bu gücün əsasında dayanan ideoloji və siyasi xəttin Heydər Əliyev məktəbinə söykəndiyini diqqətə çatdırıb.

YAP Mərkəzi Aparatının Gender siyasəti və gənclərlə iş şöbəsinin müdiri Zəkiyyə Musayeva mövzunun əhəmiyyətinə toxunaraq, YAP-in VIII Qurultayının çağırışlarından irəli gələn vəzifələrin reallaşdırılmasında partiya üzvlərinin fəallığını mühüm rol oynayacağını bildirib. Qeyd edib ki, Prezident İlham Əliyevin proqram xarakterli çıxışında vurğuladığı ən önəmli mesajlardan biri müasir dövrün çağırışlarına və reallıqlarına



cavab verən güclü ideoloji fəaliyyətin qurulması, gənclərimizin sarsılmaz vətənpərvərlik və milli-mənəvi dəyərlər ruhunda yetişdirilməsidir.

Xətai Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Rafiq Quluyev Ulu Öndərin xilaskarlıq missiyasından bəhs edərək bildirib ki, məhz Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 1993-cü ildə xalqın təkidlə tələbi ilə hakimiyyətə qayıdışı Azərbaycanı parçalanmaq təhlükəsindən və daxili xaosdan xilas edib. R.Quluyev bu müdrik siyasi xəttin layiqli davamçısı, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə qazanan tarixi Zəfərin və suverenliyimizin tam bərpası prosesinin Heydər Əliyev dövlətçilik fəlsəfəsinin tənənəsi olduğunu vurğulayıb.



YAP Veteranlar Şurasının sədr müavini Əli Həsənov partiyanın yaranma tarixinə, keçdiyi şəərəfli inkişaf yoluna nəzər salıb. Diqqətə çatdırıb ki, Prezident İlham Əliyevin YAP-in VIII Qurultayında fəxrə qeyd etdiyi kimi, əgər Ulu Öndər Heydər Əliyev o vaxt Azərbaycanda rəhbərlikdə olsaydı, Qarabağda heç vaxt separatizm meyilləri baş qaldıra bilməzdi. O, Ümummilli Liderin uzaqgörənliyinin bu gün dövlətçilik genetik kodumuzun əsasını təşkil etdiyini və vətəranların bu zəngin irsin təbliğində hər zaman öndə olacağını ifadə edib.

Milli Məclisin deputatı Pərvanə Vəliyeva çıxışında Ulu Öndər Heydər Əliyev irsinin Azərbaycanda güclü xarici siyasət və beynəlxalq əməkdaşlıq platformasının qurul-

masındakı müstəsna rolunu vurğulayıb. Qeyd edib ki, bu gün ölkəmizin qlobal səviyyəli irimiqyaslı layihələrə ev sahibliyi etməsi, beynəlxalq arenada söz sahibinə çevrilməsi və əldə olunan parlament diplomatiyası uğurları məhz Ulu Öndərin əsasını qoyduğu və cənab İlham Əliyev tərəfindən qətiyyətlə davam və inkişaf etdirilən milli dövlətçilik məfkurəsinin tənənəsidir.

Vətən müharibəsi şəhidi, mayor Rüfət Əsgərovun atası, Xətai Rayon Ağsaqqallar Şurasının sədri Mürvət Əsgərov şəhid ailələrinə və qazilərə dövlət tərəfindən göstərilən diqqət və qayğıya görə minnətdarlığını bildirib. O, Ulu Öndər Heydər Əliyev ideyaları və vətənpərvərlik ruhu ilə böyüyən gənclərin 44 günlük Vətən müharibəsində göstərdiyi rəşadətli qürurla xatırladıb.

“Neftqaztikinti” Trestinin 1 saylı Tikinti-Quraşdırma İdarəsinin müdiri Qəməli Seyfullayev Ulu Öndər tərəfindən əsas qoyulmuş yeni neft strategiyasının ölkə iqtisadiyyatının onurğa sütununu təşkil etdiyini, sənaye və infrastruktur sahələrində bu gün qazanan bütün böyük uğurları məhz dahi rəhbərin uzaqgörən iqtisadi modelinə söykəndiyini deyib.

Sonra İlham Azərbaycan Partiyası sıralarına yeni qəbul edilən bir grup şəxsə üzvlük vəsiqələri təqdim edilib.

Tədbir Yeni Azərbaycan Partiyasının Himninin səsləndirilməsi ilə başa çatıb.

Vətən müharibəsinin 33-cü günü

ARMİYANIN HƏR BİR TƏKNİKASI VƏ QURULUSU	QURULUSU	QURULUSU	QURULUSU
305	79	275	159
87	51	6	2
2	404	2,7	2,7

• Döyüş əməliyyatları əsasən cəbhənin Xocavənd, Füzuli və Qubadlı istiqamətlərində davam edib. Düşmənin hücum cəhdlə-

rinin qarşısı qətiyyətlə alınıb. Ermənistan silahlı qüvvələrinin şəxsi heyəti xeyli itki verərək geri çəkilməyə məcbur edilib. İşğalçı ordunun iki T-72 tankı, iki BM-21 “Qrad”

yaylın atəşli reaktiv sistemi, 14 müxtəlif tipli topu, bir neçə dayaq montaqəsi və altı avtomobil texnikası sıradan çıxarılıb. Bu barədə Müdafiə Nazirliyindən məlumat verilib.

lib.

• Müdafiə Nazirliyi Qubadlı rayonunun işğaldan azad olunan Qiyaslı və Sanyataq kəndlərinin videogörüntülərini yayıb.

• Azərbaycan Ordusunun yüksək rütbəli bir neçə zabiti məhv edilib.

• Müdafiə Nazirliyi düşmənin döyüş meydanında atıb qaçdığı hərbi sursatın, zirehli texnikanın və avtomobillərin videogörüntüsünü paylaşılıb.

• Azərbaycan Ordusunun Ermənistan silahlı qüvvələrinin genişmiqyaslı təxribatlarına cavab olaraq, sentyabrın 27-də başladığı

uğurlu əks-hücum əməliyyatı nəticəsində indiyədək düşmənin xeyli sayda döyüş texnikası, hərbi sursatı məhv edilərək sıradan çıxarılıb və qənimət götürülüb. Düşmənin ümumi itkiləri 2,7 milyard dollar dəyərində qiymətləndirilib - infoqrafika.

• ANAMA: Ermənistan silahlı qüvvələri Azərbaycan ərazisində 13 ballistik raket atıb.

• Azərbaycan Ordusunun bölmələri Bərdədə mülki infrastrukturunu və dinc əhalimizi atəşə tutan düşmənin bölmələrini, işğalçı ordunun qüvvə və vasitələrini darmadağın ediblər.

• Hava Hücumundan Müdafiə bölmələrimiz Qubadlı istiqamətində Azərbaycan Ordusunun mövqelərinə aviazərbələr endirməyə cəhd göstərən Ermənistan silahlı qüvvələrinin iki Su-25 hücum təyyarəsini məhv ediblər.

• Ermənistanın terror hücumları nəticəsində sentyabrın 27-dən oktyabrın 29-u saat 13:00-dək həlak olan mülki şəxslərin sayı 90-a çatıb, 392 nəfər xəsarət alıb. Bu barədə Baş Prokurorluq məlumat yayıb.

• Xarici diplomatlar Bərdədə erməni terrorunun izləri ilə tanış olublar.

İqtisadi münasibətləri gücləndirən platforma

Almaniya-Azərbaycan biznes konfransında əməkdaşlığın yeni gündəliyi müəyyənləşib

Alman-Azərbaycan Xarici Ticarət Palatasının təşkilatçılığı ilə Bakıda keçirilən Almaniyə-Azərbaycan biznes konfransında iki ölkə arasında iqtisadi əlaqələrin mövcud vəziyyəti və inkişaf istiqamətləri müzakirə olub. Biznes konfransda Almaniyənin qida sənayesində fəaliyyət göstərən “Bühler GmbH”, “Elea Technology GmbH”, “HAVER & BOECKER OHG” kimi iri texnologiyalı şirkətlərinin nümayəndələri iştirak edib.

Alman-Azərbaycan Xarici Ticarət Palatasının icraçı direktoru Nərgiz Vik bildirib ki, müasir global iqtisadi mühitədə hər bir dövlət iqtisadiyyatını şəxələndirməklə iqtisadi inkişafa nail olmağa çalışır. İqtisadiyyatın şəxələndirilməsi risklərdən qorunmaq üçün mühüm vasitədir. Hələlələndirilməli və qida məhsullarının emalı bu şəxələndirmənin və müasir transformasiyanın əsas istiqamətlərindən biri kimi çıxış edir. Bu baxımdan Azərbaycan hökumətinin genişləndirilməsi baxımından daha da artırmaq, ərzaq təhlükəsizliyini daha da gücləndirmək və ixracı artırmaq planları daha çox əlavə dəyərin yaranmasına, xarici iqtisadi potensialın böyüməsinə münbit zəmin yaradır.

“Azərbaycan Biznesinin İnkişafı Fon-

du” ASC-nin İnvestisiya departamentinin rəhbəri Mikayıl Əliyev bildirib ki, fond Azərbaycan və Almaniya arasında iqtisadi əməkdaşlığın təşviq edilməsi istiqamətində fəal çalışır. Əsas diqqət üç başlıca məqsədə - iqtisadi artımı dəstəkləmək, Azərbaycana birbaşa xarici investisiyaları cəlb etmək və idxaldan asılılıq azaldan rəqəbatqabiliyyətli layihələrə sərmayə qoymaq tədbirlərinə yönəlib. Hazırda aktivlərinin həcmi və idarəetmə portfeli təxminən 950 milyon manat təşkil edən İnkişaf Fondu birgə layihələrdə 50 faizlik payla səhmdar qismində çıxış etmək niyyətindədir. Fondun prioritet sahələrinə kənd təsərrüfatı, ağac emalı, özəcaçılıq, tikinti materialları, “yaşıl enerji” və digər sahələr daxildir.

Alman şirkətləri aqrar-sənaye sahəsinə böyük maraq göstərir

Almaniyanın “Buhler” şirkətinin Cənubi-Qərbi Asiya və Şərqi Afrika üzrə rəhbəri Tolqa Çeltekligil isə vurğulayıb ki, Azərbaycan böyük iqtisadi potensialı və aqrar sənaye imkanları xaricdən gətirilən ərzaq məhsullarının həcmimin azaldılmasına səbəb olmaqla, yerli milli istehsal bazasının güclənməsinə səbəb ola bilər. Müasir tələblərə



cavab verən yeni texnologiyalardan istifadə ilə istehsalı artırmaqla yanaşı, keyfiyyətli məhsulun beynəlxalq bazarlara çıxışını təmin etmək mümkündür ki, bu sahədə Azərbaycan alman şirkətlərinin təcrübəsindən yararlanırlar. Alman şirkətləri, o cümlədən “Buhler” Azərbaycanı fəaliyyətini genişləndirməklə, yerli xammal bazasının möhkəmlənməsinə və xarici məhsullardan asılılığa kömək edər, sənaye sahələrinin diversifikasiyasını gücləndirə bilər.

Azərbaycan və Almaniya arasında qarşılıqlı hörmətə, milli maraqlara və bərabər hüquqlu əməkdaşlığa əsaslanan münasibətlər davamlı olaraq inkişaf etməkdədir. Tərəflər arasında siyasi-iqtisadi münasibətlər dövlət

və hökumət başçıların qarşılıqlı səfərləri, parlamentlərəarası faydalı əməkdaşlıq sayəsində yüksək səviyyəyə çatıb. Mütəmadi olaraq inkişaf edirlən münasibətlər Almaniya ilə Azərbaycan arasında siyasi, iqtisadi, müdafiə, təhlükəsizlik, terrorizmə qarşı mübarizə sahəsində uğurlu tərəfdaşlığa daha da möhkəmləndirib. Hələlələndirilməli münasibətlər regional və beynəlxalq strukturlarda fəal əməkdaşlıq çərçivəsində də davamlı olaraq inkişaf edib.

Azərbaycanın Avropanın enerji təhlükəsizliyində oynadığı rol rəsmi Berlin tərəfindən dəfələrlə yüksək dəyərləndirilib və Almaniya özü də müasir enerji ittifaqında yer almaqdadır. 2026-cı ilin əvvəllərindən Almaniya və Avstriyaya qaz ixrac edən Azərbaycan status bir coğrafiyada sabit enerji təminatçısı statusu qazanıb.

Biznes Şurası iqtisadi münasibətlərə töhfə verəcək

Hazırda hər iki ölkə əməkdaşlığının əsas sütunları olan iqtisadi-investisiya-nəqliyyat bağlantılarında daha münbit və genişşəxəl dövrün əsasını qoymaqladadır. Azərbaycanın ənənəvi enerji tədarükişü olmaqla yanaşı, alternativ energetika üzrə mövcud potensialı-

nı nəzərə alınmaqla “yaşıl enerji” sahəsində əməkdaşlıq Almaniya üçün xüsusi önəm daşıyır. Eləcə də Orta Asiya məşvərat formatına tamhüquqlu üzv olan Azərbaycan Orta Asiya ilə Avropa arasında körpü rolunu oynamaqla, bağlantı, nəqliyyat və logistika sahələrində koordinasiyaedici status qazanıb.

Ümumilikdə, Azərbaycanda uğurla fəaliyyət göstərən 200-dən çox alman şirkəti üçün təmin edilən məcbəddi sərmayə mühiti onları sayını daha da artırmaqdadır.

Bir müddət əvvəl Azərbaycan-Almaniya Biznes Şurası yaradılıb ki, bu təsisat iqtisadi münasibətlərə töhfə vermək üçün institusional imkanlarını səfərbər etməkdədir. Almaniyanın Azərbaycandakı diplomatik missiyasının rəhbərinin müavini Tereza Lyunnemann vurğulayıb ki, yaxın vaxtlarda Biznes Şurasının təsis iclası keçiriləcək ki, bu da ikitərəfli tərəfdaşlıq və iqtisadi sahədə qarşılıqlı fəaliyyəti dərinləşdirmək üçün yeni imkanlar yaranacaq.

Tədbir çərçivəsində B2B formatında iş adamlarının görüşü təşkil olunub ki, bu, hər iki ölkə şirkətlərinin birbaşa əməkdaşlıq perspektivləri baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. Ümumilikdə, Almaniya-Azərbaycan biznes konfransında sahibkarlar və şirkətlər arasında iqtisadi əlaqələrin artırılması üçün əməkdaşlığın yeni gündəliyi müəyyənləşib.

E.CƏFƏRLİ

Cümhuriyyət Günün mübarək, Türkiyə!

Bu gün qardaş Türkiyənin ən böyük bayramı - Cümhuriyyət Günü qeyd olunur. 1923-cü il oktyabrın 29-da ölkə parlamentinin Ankarada keçirilən iclasında Türkiyə Cümhuriyyəti elan edilib. Birinci çağırış Türkiyə Böyük Millət Məclisinin (TBMM) 158 deputatının hamısı qanun layihəsinin lehinə səs verib. Həmin gün ölkənin ilk prezidentinin seçkiləri baş tutub. O, namizədliyi yekdilliklə təsdiqlənən Mustafa Kamal Atatürk olub. Cümhuriyyət Gününe həsr olunmuş ilk bayram tədbirləri bir il sonra baş tutub və bu əlamətdar gün 1925-ci ildə rəsmi “milli bayram” statusu alıb.

Mustafa Kamal Atatürkün xilaskarlıq missiyası

Artıq 103 ildir ki, qardaş ölkə cümhuriyyət yolu ilə inamla irəliləyir və uğurlar qazanır. Müasir Türkiyə dövlətinin banisi Mustafa Kamal Atatürk Cümhuriyyət Günü-nü ən böyük bayram kimi dəyərləndirib. Hazırda milli maraqlarını qətiyyətlə qorumaq iqtidarında olan Türkiyə dövləti qardaş ölkənin vətəndaşlarının sonsuz qürur mənbəyidir. Güclü Türkiyə eyni zamanda bütün Türk dünyasının inam və güvənə yeridir. Lakin müasir Türkiyə dövlətinin qurulması, Cümhuriyyətin elan olunması son dərəcə ağır geosiyasi şəraitdə baş verib. Əslində, vəziyyət o dərəcədə kritik idi ki, Türkiyənin dünyanın siyasi xəritəsindən silinməsi təhlükəsi tam real idi.

Bələ ağır şəraitdə Mustafa Kamal paşa Osmanlı ordusundakı vətənpərvər zabitlərlə birlikdə Türkiyənin qurtuluşu uğrunda savaşa başladı. 1919-cu il mayın 19-da Qara dəniz sahilindəki Samsun şəhərindən başlanan mücadilə 3 il davam etdi. 1919-cu ilin dekabrında Ankaraya gələn Mustafa Kamal bu şəhəri Türkiyə dövlətiliyi uğrunda mübarizənin mərkəzi elan etdi. Çünki İstanbuldakı iqtidar (Sultan Mehmed Vəhiddədin hökuməti) ölkəyə nəzarəti itirmişdi.

Mustafa Kamal 1920-ci il aprelin 23-də Ankarada xalqın iradəsinə təmsil edən Türkiyə Böyük Millət Məclisinin çağırılmasına

nail oldu. 1920-ci ilin avqustunda İstanbuldakı Osmanlı hökuməti I Dünya müharibəsinin qalibləri (ABŞ, Britaniya, Fransa) tərəfindən təslimçi sülhə - Sevr anlaşmasını imzalamğa məcbur edildi. Sazişə görə, Osmanlı 1914-cü ilə qədər olan ərazilərinin dörddəüçünü itirir, ordu və donanması müttəfiq ölkələr tərəfindən bölüşdürüldü. Bu, əsl təslimçilik aktı idi və xalqda ciddi müqavimətlə qarşılandı. Mustafa Kamal türk xalqının heç vaxt bu təslimçilik aktına razı olmayacağını bildirdi. Mustafa Kamalın başçılıq etdiyi Qurtuluş savaşı daha da genişləndi. 1921-ci ilin yanvarından başlayaraq qələbələr əldə edən türk ordusu həmin ilin avqustunda Sakarya savaşından zəfərlə çıxdı. 1922-ci ilin avqustunda Mustafa Kamalın komandanlığı altında həyata keçirilən “Böyük Taarruz” (“Böyük Hücüm”) əməliyyatı ilə Türkiyənin yunan ordusunun işğalı altında olan cənub-qərbi azad edildi. 30 avqust Zəfəri ilə yeni dövlətin qurulusunun da təməli qoyuldu.

Sevr anlaşmasından Lozanna müqaviləsinə qədər...

Türkiyə Sevr anlaşmasının ləğv edilməsi üçün Lozannada yeni beynəlxalq konfransın çağırılmasına nail oldu. 1923-cü ilin iyulunda Lozanna konfransının yekun sənədi Sevr müqaviləsinə ləğv etdi və Türkiyə ərazisi indiki sərhədlər çərçivəsində təsbit olundu. 1923-cü il oktyabrın 2-də türk ordusu sonuncu işğalçı qoşunları - ingilis hərbi gəmilərini İstanbul ətrafından vurub çıxardı. 1923-cü il oktyabrın 29-da Mustafa Kamal TBMM-də çıxış edərək Türkiyə Cümhuriyyətin yarandığını elan etdi. Parlament Mustafa Kamalı ölkənin ilk prezidenti seçdi, ilk hökumətin qurulması isə ordu komandanlarından İsmət İnönüyə tapşırıldı. 1924-cü ilin aprelində Cümhuriyyətin ilk Konstitusiyası - Anayasa qəbul olundu.

Xarici müdaxilə dəf edilsə də, Cümhuriyyətin ilk illərində ölkə daxilində həmrəylik yox idi. Xüsusilə də müxtəlif dini cərəyanlar dünyəvi respublika quruluşuna qarşı

çıxır və vətəndaş itaətsizliyinə cəhdlər göstərirdilər. Eyni zamanda, milli zəmində qiyamlar və separatçılıq baş qaldırırdı. Lakin Mustafa Kamalın öndərliyi ilə cümhuriyyət üçün yaranan bütün təhdidlər dəf edildi, ölkənin bütövlüyü qorundu. 1932-ci ildə TBMM-nin qərarı ilə Mustafa Kamala Atatürk adı verildi. Ümumilikdə, dörd dəfə (1923, 1927, 1931, 1935) prezident seçilmiş Atatürk 1938-ci il noyabrın 10-da vəfat edib.

Böyük uğurlar qazanan müasir Türkiyə

Ötən 103 ildə Türkiyə Cümhuriyyətinin inkişafı müxtəlif mərhələlərdən keçib. Son 20 ildən artıq müddətdə isə qardaş ölkə Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın rəhbərli-



yi ilə böyük uğurlarla səciyyələnən yeni dönməni yaşayıb. 2014-cü ilin 10 avqustunda Türkiyədə ilk dəfə Prezident xalq tərəfindən, ümumi səsvermə ilə seçilib. Baş nazir Rəcəb Tayyib Ərdoğan inamlı qələbə qazanaraq ölkənin yeni dövlət başçısı olub. 2017-ci ildə keçirilən referendumla Türkiyə prezident üsul-idarəsinə keçid edib. Sonradan Rəcəb Tayyib Ərdoğan 2018-ci il və 2023-cü il prezident seçkilərinin də qalibi olub.

Türkiyə cəmiyyəti siyasi aktivliyinin kifayət qədər yüksək olması ilə fərqlənir. Bu ölkədə inam qazanan, uğurlara imza atmayan siyasətçilərin seçicilərin səsini alması sadəcə mümkündür. R.T.Ərdoğanın ardıcıl son prezident seçkilərinin qalibi olması da xalqın ona olan böyük etimadının

göstəricisidir. Ərdoğan sözü və əməli üst-üstə düşən qətiyyətli liderdir, xalqın, ölkəsinin milli maraqlarını qətiyyətlə qoruyur. Xalqın Ona inamının əsasında da möhz bu amil dayanır. Xalq taleyini etibar etdiyi Prezidentinə inanır və dövlət başçısı da bu etimadı yüksək səviyyədə doğruldu.

Türkiyə son 20 ildən artıq müddətdə Rəcəb Tayyib Ərdoğanın rəhbərliyi ilə çox ciddi uğur həqayətləri yazıb. Cəmiyyətdəki möhkəm daxili sabitlik, xalq-iqtidar həmrəyliyi Türkiyənin böyük nailiyyətidir. Cəmiyyətin iqtidara olan inamı Türkiyə Cümhuriyyəti 2016-cı il iyulun 15-də baş verən dövlət çevrilişi cəhdindən qorudu. Ölkə daxilindəki satqın qüvvələrlə birləşən imperialist güc mərkəzlərinin qurduqları dövlət terroru planları nəvbəti dəfə iflasa uğradı. Milyonlarla insan dövləti xilas etmək, Prezident R.T.Ərdoğanla həmrəylik nümayiş etdirmək üçün ayağa qalxdı. Bu böyük gücün qarşısında xain qüvvələr dayana bilmədilər və məğlubiyyətə uğradılar.

Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın liderliyi ilə Türkiyənin bir sıra Avropa dövlətləri ilə müqayisədə daha demokratik cəmiyyət quruculuğuna nail olması qardaş ölkənin digər böyük uğurudur. Bunu 2023-cü ilin mayında baş tutan son prezident seçkiləri əyani şəkildə bir daha təsdiqlədi. İkinci turda sonuculan seçkilərlə Türkiyə dünyaya sözlün əsl mənasında demokratiya dərsi keçdi.

Qürurverici haldır ki, bu gün Türkiyənin adı dünyanın ən nüfuzlu dövlətləri sırasında çəkilir. Son illərdə qardaş ölkə Prezident R.T.Ərdoğanın nüfuzu və onun rəhbərliyi ilə həyata keçirilən fəal diplomatiya, ədalətli yanaşmaları və əlbəttə ki, artan hərbi gücü sayəsində Yaxın Şərqdə geosiyasi proseslərin tənzimlənməsində ən güvənli dövlət kimi qəbul olunur..

Hərbi qüdrət Cümhuriyyətin nüfuzunu gücləndirir

Bu gün dünyada ədalətin unudulduğu, beynəlxalq hüququn işləmədiyi, güc amili-

Fransadan neokolonializmi dəstəkləyən növbəti addım

Bu ölkənin Senatı Korsikaya

muxtariyyət verilməsini rədd edib

ginclik yaradıb. Heç kimə sirr deyil ki, Fransasın xarici siyasəti onun qondarma “sivilizasiya missiyası”nın mənəvi cəhətdən iflasa uğradığını nümayiş etdirir.

Bugünlərdə Fransa Senatının Korsika adasına muxtariyyət statusunun verilməsini nəzərdə tutan konstitusiyaya islahatı layihəsinə rədd etməsi də rəsmi Parisin gerçək niyyətindən xəbər verir. Senatda keçirilən səsvermədə sənədin əleyhinə 181, lehinə isə 134 senator səs verib. Bu qərar 2022-ci ildən etibarən adanın səlahiyyətlərinin genişləndirilməsi istiqamətində aparılan siyasi prosese ciddi zərbə vurub.

Senatın sağçı çoxluğu Milli Assambleyanın daha əvvəl qəbul etdiyi mətnə əhəmiyyətli dəyişikliklər etmişdi. Senatorlar Korsikanın “ada icması” kimi tanınmasının Konstitusiyada təsbit edilməsinə qarşı çıxıb, adanın xüsusi səlahiyyətlərinin dairəsini də məhdudlaşdırıblar. Bu dəyişikliklər həm konstitusiyaya islahatına qarşı çıxanların, həm də təklif olunan variantın muxtariyyət tərəfdarlarının tələblərinə cavab vermədiyini hesab edənlərin narazılığına səbəb olub.

2022-ci ildə sabiq daxili işlər naziri Jerald Darmanenin təşəbbüsü ilə, prezident Emmanuel Makronun tapşırığı əsasında başlanılan “Bove prosesi” çərçivəsində siyasi razılaşma 2024-cü ildə Korsika Assambleyası, 2026-cı ilin iyununda isə Fransa Milli Assambleyası tərəfindən dəstəklənib.



Senatın qərarı Korsikada etirazla qarşılanıb

Senatın qərarı isə Korsikanın muxtariyyət tərəfdarlarının və millətçi siyasi qüvvələrinin sət reaksiyasına səbəb olub. “Femu a Corsica” partiyasının üzvü, Yuxarı Korsika departamentini təmsil edən senator Pol Tussen Parijı əldə edilmiş razılaşmanın dağıdılmasını tənqid edərək, tərəfdarlarının “Bove prosesi”ndən cəkindiyini açıqlayıb. Bastiya şəhərinin meri və muxtariyyət hərəkatının tanınmış nümayəndəsi Jil Simeoni də senatorların mövqeyindən təəssüfləndiyini bildirib. Korsika Millət Partiyası (PNC) da Senatı hörmətsizliklə ittiham edərək, prosese dəstəyini geri götürdüyünü elan edib.

Fransa hökuməti isə islahat layihəsinin rədd edilməsinə baxmayaraq, Korsika nümayəndələri ilə dialoqu davam etdirmək niyyətində olduğunu bildirib. Ərazi planlaşdırılması və mərkəzsizləşdirmə naziri Fransuaz Qatel son dörd ildə görülən işlərin Senatda lazımı səviyyədə nəzərə alınmamasından təəssüfləndiyini deyib və korsikalı seçilmiş nümayəndələrlə əlaqələrin davam etdirəcəyini vurğulayıb.

Senatla Milli Assambleya arasında yaranmış fikir ayrılığı islahatın növbəti prez-

dent seçkilərində qəbul olunmasını sual altına qoyur. Fransada konstitusiyaya dəyişikliyinin qəbul edilməsi üçün layihə parlamentin hər iki palatası tərəfindən eyni mətnlə təsdiqlənməlidir. Daha sonra sənəd referendum yolu ilə və ya parlamentin Konqres formatında keçirilən birgə iclasında, səslərin beşdə üçü həddində dəstəklənməklə qəbul edilə bilər.

Beləliklə, Korsikaya muxtariyyət statusunun verilməsi istiqamətində başlanılan siyasi prosenin gələcəyi qeyri-müəyyən olaraq qalır.

BTQ Fransa Senatının mövqeyini pisləyib

Qeyd edək ki, Bakı Təşəbbüs Qrupu olaraq Fransa Senatının Korsikaya muxtariyyət verilməsini nəzərdə tutan konstitusiyaya islahatını rədd etməsini qətiyyətlə pisləyirik. Bu qərar Fransa siyasi dairələrində hələ də hökm sürən müstəmləkəçi təfəkkürün, Korsika xalqının iradəsinə göstərilən açıq hörmətsizliyin və rəsmi Parisin xalqların öz müqəddəratını təyin etmək hüququ haqqında bəyanatları ilə faktiki siyasəti arasındakı dərin uçurumun növbəti təzahürüdür.

Bakı Təşəbbüs Qrupunun icraçı direktoru Abbas Abbasov məsələ ilə bağlı mətbuata verdiyi açıqlama bildirib ki, oktyabrın 26-da Fransa Senatında baş verənlər bir daha göstərdi ki, Makron rejimi Korsika xalqının öz siyasi gələcəyini müəyyənəşdirmək, milli kimliyini qorumaq və öz torpağında özünüidara hüququna sahib olmaq istəyini qəbul etmək istəmir. Onun sözlərinə görə, 4 ildən artıq davam edən siyasi danışıqların, əldə olunmuş razılaşmaların və Korsikanın demokratik yolla seçilmiş nümayəndələrinin ifadə etdiyi iradənin bu şəkildə heçə sayılması qəbulədiməzdir. Xüsusilə korsikalıların özünəməxsus tarixi, dil və mədəni kimliyinin, eləcə də doğma torpaqları ilə xüsusi bağlılığının tanınmasını nəzərdə tutan müddəaların qanun layihəsindən çıxarılması Fransa siyasi elitasının Korsika xalqının kollektiv kimliyini tanımaqdan nə dərəcədə cəkindiyini nümayiş etdirir.

A.Abbasov qeyd edib ki, Fransa bir tərəfdən dünyaya demokratiya, insan hüquqları və xalqların azadlığı haqqında öz kecməyə çalışır, digər tərəfdən isə öz əsarəti altında saxladığı ərazilərdə xalqların öz elementar siyasi tələblərini belə təhlükə kimi görür. Korsika xalqının muxtariyyət tələbinin Fransanın birliyinə təhlükə kimi qələmə verilməsi xüsusilə absurd görünür. Bir xalqın öz dilini, mədəniyyətini, tarixi kimliyini və siyasi səlahiyyətlərini qorumaq onların fundamental haqqıdır. Əsl təhlükə bu legitim tələblərin sistemli şəkildə rədd edilməsi və xalqların siyasi iradəsinin mərkəzi hakimiyyətin maraqlarına qurban verilməsidir.

“Bakı Təşəbbüs Qrupu Fransa hakimiyyətini Korsika xalqının legitim iradəsinə hörmət etməyə, onun siyasi, mədəni və dil hüquqlarını tanımağa, əldə olunmuş razılaşmaları sadıq qalmağa və muxtariyyət məsələsində real siyasi iradə nümayiş etdirməyə çağırır və beynəlxalq ictimaiyyətə, insan hüquqları təşkilatlarını və müvafiq beynəlxalq institutları Fransanın dövlətinin Korsika xalqının legitim siyasi tələblərinə münasibətdə nümayiş etdirdiyi bu ədalətsizliyə laqeyd qalmamağa dəvət edir”,- deyir icraçı direktor vurğulayıb.

Nardar BAYRAMLI

Azərbaycan Orta Dəhlizin rəqəmsal ticarət qovşağına çevrilir

Dünya İqtisadi Forumunun hesabatında ölkəmizin rəqəmsal islahatları yüksək dəyərləndirilib

Dünya İqtisadi Forumu (DİF) Dördüncü Sənaye İnqilabının Təhlili və Koordinasiya Mərkəzi - 45İM ilə əməkdaşlıq çərçivəsində “Unlocking Azerbaijan’s TradeTech Potential” (Azərbaycanın “TradeTech” potensialının reallaşdırılması) adlı yeni hesabat dərc edib. Sənədə Azərbaycanın formalaşdırdığı rəqəmsal dövlət xidmətləri, logistika infrastrukturunu və Orta Dəhlizdəki strateji mövqeyi ölkənin rəqəmsal ticarət sahəsində regional liderlik potensialını gücləndirən əsas üstünlüklər kimi qiymətləndirilir. Dünya İqtisadi Forumunun əsas qənaətinə görə, Azərbaycan artıq zəruri rəqəmsal və logistika təməllərini yaradıb; növbəti mərhələdə bu imkanları real ticarət əməliyyatlarına bağlayan hüquqi, texniki və institusional mühit gücləndirilməlidir.

Araşdırma 2025-ci ilin iyulundan 2026-cı ilin mayınadək aparılıb. Qiymətləndirmə dövlət qurumları, tənzimləyicilər, maliyyə institutları, biznes və innovasiya ekosisteminə təmsil edən 18 təşkilat üzrə 28 maraqlı tərəflə məsləhətləşmələrə, siyasət sənədlərinin təhlilinə, beynəlxalq müqayisələrə və Bakıda keçirilmiş təsdiqləmə seminarına əsaslanır.

KOB-lar üçün milli rəqəmsal ticarət kampaniyası

Hesabat Azərbaycanın “TradeTech” ekosisteminin inkişafı üçün 3 əsas strateji istiqamətə tövsiyələr verir. Birinci istiqamət elektron konosamentlərin, rəqəmsal zamanətlərin və digər elektron ticarət sənədlərinin hüquqi tanınmasının beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmasıdır. İkinci istiqamət gömrük, liman, bank, logistika, dövlət və özəl sektor platformaları arasında təhlükəsiz və razılığa əsaslanan məlumat mübadiləsinin təmin edilməsidir. Üçüncü istiqamət isə dövlət, biznes, investorlar, startaplar, universitetlər və KOB dəstəyi institutları arasında koordinasiyanın, innovativ həllərin hazırlanmasının və biznes tərəfindən təbiiqinin genişləndirilməsini nəzərdə tutur.

Dünya İqtisadi Forumu bu istiqamətlər üzrə irəli mərhələdə bölünmüş 10 konkret tövsiyə irəli sürür. İlk 12 ay ərzində milli “TradeTech” icmasının yaradılması, praktiki ticarət problemlərinə yönələn innovasiya müəşavətlərinin keçirilməsi, Azərbaycanın “TradeTech” ambisiyasının beynəlxalq platformalarda təmsil edilməsi və dövlət, tənzimləyicilər və biznes arasında sürətli siyasət əks-əlaqəsi mexanizminin yaradılması təklif olunur.

Rəqəmsal hədəfin ən başlıca istiqamətlərindən biri də innovasiya ekosisteminin maliyyə dəyənəyinin gücləndirilməsi, İKT ixracının artırılmasıdır. Bu çərçivədə vənçur maliyyələşdirilməsi, “mələk investorlar” institutunun hüquqi bazasının formalaşdırılması, həmçinin yerli və beynəlxalq vənçur kapitalı fondlarının iştirakı ilə “Fondlar fondu”nun yaradılması innovativ təfəkkürün mühüm sütunu kimi dəyərləndirilir bilər. Möhz bu infrastruktur rəqəmsal hesab-faktura və hesabat alətləri vasitəsilə iqtisadi fəaliyyətin rəsmiləşdirilməsini, texnologiya və “TradeTech” investisiyaları üçün vənçur kapitalı çərçivəsinin müasirləşdi-

nin önə çıxdığı hər kəsə bəllidir. Bələ bir şəraitdə hər bir dövlət öz suverenliyinin, toxunulmazlığının təmin edilməsi qayğısına özü qalmalıdır. Qardaş Türkiyənin artan hərbi qüdrəti də Cümhuriyyətin təhlükəsizliyinə güclü təminatlar yaradır. Qürurverici haldır ki, hazırda Türkiyə Şimali Atlantika Alyansında (NATO) ikinci ən böyük hərbi gücə malik dövlət səviyyəsinə yüksəlib. Təkcə son illərdə qardaş ölkə bir neçə yüksək texniki parametrlərlə malik yeni nəsli hərbi texnikasını təqdim edib. İlk uçuşu 2022-ci ilin sonlarında uğurla baş tutan reaktiv pilotsuz qırıcı “Bayraktar Kızılelma” bunlardan biridir. Bu reaktiv qırıcı hava-yer əməliyyatları ilə yanaşı, süni intellekt qabiliyyəti ilə həm də hava-hava tipli döyüş aparmaq imkanına malikdir. Qırıcı 8,5 ton qalxmə çəkisinə və 1500 kiloqram yük daşıma qabiliyyətinə malikdir.

2023-cü ilin aprelində dünyanın ilk hərbi PUA gəmisi, eyni zamanda, Türkiyənin ən böyük hərbi gəmisi olan “TCG Anadolu” ölkə donanmasının xidmətinə verilib. “Kızılelma”, “Hürjet” və “Bayraktar TB2” gəminin platformasına eniş edə bilər. “TCG Anadolu” dünyanın hər yerində hərbi əməliyyatlar aparmaq imkanlarına malikdir. Xatırladaq ki, hərbi gəminin layihəsi Dəniz Qüvvələri Komandanlığının ehtiyaclarına uyğun olaraq 2015-ci ildən hazırlanmağa başlamış.

Türkiyənin müdafiə sənayesinin sürətlə inkişaf etməsi Cümhuriyyətin güvənliyini artırmaqla yanaşı, bütün Türk dünyasında qürur və iftixar hissi oyadır. Çox doğru olaraq Türkiyənin inkişafı Türk birliyinin güclənməsi anlamında qəbul olunur. Əlamətdar haldır ki, qardaş ölkələr olan Azərbaycan və Türkiyə digər istiqamətlərdə olduğu kimi hərbi sahədə də əməkdaşlığı genişləndirirlər. Tarixi Şuşa Bəyannaməsi ilə bu sahədə əməkdaşlığın hüquqi əsasları təmin edilib. Eyni zamanda, postmüharibə dövründə Azərbaycanın Silahlı Qüvvələrinin strukturunda Türkiyə modelinə uyğun komando birlikləri yaradılıb və onların sayı getdikcə artır.

Bütövlükdə, Türkiyənin Cümhuriyyət bayramı Azərbaycanda da coşğu ilə qeyd edilir. Çünki biz bir millətin iki dövlətiyik!

Nardar BAYRAMLI



Azərbaycan hər zaman beynəlxalq müstəvidə haqq-ədalətin tərəfdarıdır, dünyada kolonializmə qarşı mübarizənin mərkəzi, baş qorəqahı kimi tanınır. Müstəmləkəçilikdən əziyyət çəkən ərazilər isə ölkəmizə ümid yeri kimi baxır. Bu baxımdan, Bakı Təşəbbüs Qrupunun (BTQ) fəaliyyəti xüsusi qeyd edilməlidir. Fəaliyyət göstərdiyi dövr ərzində BTQ tərəfindən 40-dan çox beynəlxalq konfrans təşkil edilib, bunlardan bəziləri BMT-nin müxtəlif qorəqahlarında keçirilib. Eyni zamanda, 50-dən çox nəşr hazırlanıb, eləcə də əməkdaşlıq memorandumları imzalanıb. Bu dövr ərzində BTQ 25-dən çox ölkə və Dənizəşırı ərazi ilə sıx əməkdaşlıq əlaqələri qurub.

Qondarma “sivilizasiya missiyası” iflasa uğrayıb

BTQ ötən dövr ərzində unudulmuş kolonializm və neokolonializm problemlərini yenidən gündəmə gətirib, dekolonizasiya prosesinin əsas hərəkətvərici platformasına çevrilib. Bu xüsusa müstəqillik uğrunda legitim mübarizə aparən tərəflərə dəstək verilib, kolonizə edilmiş xalqların azadlığı istiqamətində ardıcıl və nəticəyünlümüli fəaliyyət göstərilir. Nəticədə müstəmləkəçilikdən əziyyət çəkən xalqların səsi global gündəmə dəşinib, nüfuzlu beynəlxalq platformalarda müzakirə edilib. BTQ-nin ardıcıl və məqsədyönlü fəaliyyəti bu məsələlərin müvafiq mərkəzi hökumətlər səviyyəsində də diqqət mərkəzinə gətirilməsinə töhfə verib. Bu baxımdan Fransada Korsikanın muxtariyyət statusu ətrafında müzakirələrin aktivləşməsi, Yeni Kaledoniyanın gələcək statusu ilə bağlı proseslərin yeni fazaya daxil olması, kolonial idarəçilikdən miras qalmış və “köləlik qanunu” kimi xarakterizə edilən hüquqi mexanizmlərin ləğv edilməsi, keçmiş müstəmləkələrdən oğurlanmış mədəni irsin geri qaytarılması hallarının çoxalması, habelə digər dənizəşırı ərazilərin hüquqi-siyasi vəziyyətinə dair müzakirələrərin yenidən gündəmə gəlməsi mühüm irəliləyişlər kimi qeyd oluna bilər.

181 əleyhinə, 134 lehinə ...

Təəssüf ki, Fransa bəzi xalqları hələ də müstəmləkə altında saxlamağa maraqlı görünür. Yeni Fransa neokolonializmi yerli əhalini və resurslarını istismar etməklə bərabər, həmişə fransız maraqlarının həmin dövlətlərin rifahından üstün tutub, habelə uzunmüddətli qeyri-sabitlik və etnik gər-

E.CƏFƏRLİ

Rusiya - Ukrayna müharibəsinin bitməsi üçün...

Prezidentlərin görüşü baş tutacaqmı?

Rusiya-Ukrayna müharibəsinin yekunlaşması ilə bağlı proses yeni mərhələyə qədəm qoyub. Bir neçə gün öncə ABŞ Prezidenti Donald

Trampın xüsusi elçisi Stiv Vitkoffun Sankt-Peterburqda Rusiya Prezidenti Vladimir Putinlə görüşünün ardından diplomatik təmaslar davam etdirilib.

Nəticə etibarlı ilə, Rusiya dövlət başçısı Ukrayna Prezidenti Volodimir Zelenski ilə görüşməyə hazır olduğunu deyib.

Ukrayna Prezidenti Moskvaya dəvət olunur

Belə ki, Rusiya Prezidentinin köməkçisi Yuri Uşakov “Vesti” xəbər agentliyinə müsahibəsində bildirib ki, Vladimir Putin Zelenski ilə birbaşa təmasa hazırdır: “Əgər Vladimir Zelenski həqiqətən birbaşa danışıqlarda maraqlıdırsa, Rusiya Prezidenti Moskvada onunla görüşməyə hazır olduğunu bir daha təsdiqlədi. Belə bir halda, Ukrayna liderinə təhlükəsizlik də daxil olmaqla, lazımı şərtlər təmin ediləcək. Dövlət başımız bir daha təkrarladı ki, əgər Zelenski həqiqətən birbaşa danışıqlar aparmaq istəyirsə, Moskvaya gəlməlidir və orada ona təhlükəsizlik də daxil olmaqla, bütün zəruri şərtlər təmin ediləcək”.

Kreml sözcüsünün sözlərinə görə,

görüşün mümkünlüyünü Finlandiya Prezidenti Aleksandr Stubb və Norveç Baş naziri Yonas Qar Støre oktyabrın 27-də Putinlə telefon danışığı zamanı qaldırıblar. Avropa liderləri Rusiya Prezidentinə Zelenskinin birbaşa danışıqlar aparmaq istəyi barədə məlumat veriblər.

Moskva hesab edir ki, keçiriləcək görüş danışıqlar prosesinin başlanğıc nöqtəsi deyil, son mərhələsi olmalıdır - nümayəndə heyətləri münəqişənin uzunmüddətli həlli ilə bağlı sənədləri razılaşdırmağıdır.

Vaşinqton razıdır - üçtərəfli format da davam edə bilər

Qeyd edək ki, bir neçə gün öncə ABŞ Prezidenti Donald Tramp Rusiya, ABŞ və Ukrayna arasında üçtərəfli danışıqların yaxın gələcəkdə baş tutacağını bildirmişdi. Amerika lideri Moskva və Kiyevin razılığı gələcəkdə maraqlı olduğuna əminliyini

qeyd etmişdi. “Onların görüşü kifayət qədər tezliklə keçiriləcək və düşünürəm ki, hər iki tərəf razılığa gələcək istəyir”, - deyərək Tramp Ağ Evdə jurnalistlərə demişdi. Lakin ABŞ prezidenti görüşün konkret tarixini və ya yerini göstərməyib. Xatırladaq ki,

Moskva və Kiyev nümayəndələri Vaşinqtonun vasitəçiliyi ilə keçirilən nizamlama

müzakirələrinə qayıtmağa hazır olduqlarını təsdiqləyiblər. Danışqı qruplarının görüşü noyabr ayına planlaşdırılıb. Əbu-Dabi mümkün məkanlardan biri kimi qeyd olunur. Rusiya Prezidenti Vladimir Putin də əvvəllər üçtərəfli məsləhətləşmələrin bərpasına prinsipə razılıq verib. Vladimir Zelenski də bu formatı dəstəkləyib və Ukrayna nümayəndə heyətinin görüşə hazır olduğunu bildirib.

New York Times” qəzeti Vaşinqtonun Zelenskinin Rusiya ilə razılaşma naminə ərazi güzəştlərinə razı salmaq niyyəti barədə məlumat vermişdi. Qəzetin məlumatına görə, Tramp razılaşmanı həyata keçirmək

lif edəcəklər. Əgər onlar bizim üçün iqtisadi və maliyyə baxımından faydalı olan bir şey təklif edirlərsə, niyə də olmasın?”

Zelenskinin Moskvaya səfər etməkdə perspektivinin də az olması möhz bu məqama əsaslanır. Düzdür, rəsmi Kiyev hələ ki, susqunluq nümayiş etdirir və hər hansı bir açıqlama verməyib. Amma görüşün baş tutma

Zelenski Moskvaya gələcəkmə?

Görüşlə bağlı Kiyev tərəfindən hələlik rəsmi açıqlama verilməyib. Siyasi ekspertlər Zelenskinin Moskvaya gəlmə ehtimalını aşağı səviyyədə qiymətləndirirlər. Səbəb kimi isə, bunun Ukrayna üçün “kapitulyasiya” kimi izah ediləcəyini vurğulayırlar. Xatırladaq ki, sentyabr ayında BMT Baş Assambleyası zamanı Zelenski Rusiya paytaxtına “rakətlə” səyahət edəcəyini demişdi. Həmin vaxt Prezident Donald Tramp da Zelenskinin münəqişənin bitməsinə istəmədiyini bildirmişdi.

ABŞ prezidenti həmçinin Zelenskiyə Ukrayna adından danışıqlar aparmaq üçün başqasını təyin etməsinə təklif etmişdi. Zelenskinin keçmiş mətbuat katibi Yuliya Mendel bildirib ki, Ukrayna prezidenti sülh razılaşmasına nail olmaq və Rusiya lideri Vladimir Putinlə görüşmək üçün Rusiyadakı əvvəlki əlaqələrindən istifadə etməlidir. O hesab edir ki, Zelenskinin maksimalist tələblərindən imtina etməsi və güzəştə getməyə hazır olması lazımdır.



Görüş yerini dəyişmək olar? - oxlar Finlandiyanı göstərir

O ki qaldı danışıqların motivinə, burada da hər hansı bir dəyişikliyin olacağı inandırıcı görünür. Beynəlxalq ekspertlər Rusiyanın irəli sürdüyü tələblərdən geri çəkilmək fikrində olmadığı qənaətləndirirlər. Hətta bu istiqamətdə Ukrayna ilə danışıqlar aparılma da, bunun nəticə verəcəyinə inanırırlar. Bir müddət öncə, “The

əzmindədir və onun köməkçiləri hazırcı anı “dönüş nöqtəsi” hesab edirlər. Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrov oktyabrın 20-də bildirib ki, Moskva Amerika danışıqlarının iştirakçılarının iqtisadi cəhətdən sərfəli təkliflərini nəzərdən keçirəcək, lakin onlar üçün siyasi güzəştlərə getməyəcək. Nazir deyib: “Görəcəyik nə tək-

ehtimalı Rusiya ərazilərindən kənarda daha məqbul sayılır. Yeri gəlmişkən, Qərb mətbuatı görüşün daha çox Finlandiya və ya İsveç ərazisində keçirilməsi perspektivi haqda yazır. Bildirilir ki, Finlandiya görüşlə bağlı danışıqlar üçün ideal məkandır.

P.İSMAYILOV

Nürnberg prosesindən 81 il sonra: beynəlxalq hüquq nə istəyir?

Beynəlxalq hüququn ən böyük sınağı təkə cinayəti müəyyənləşdirmək deyil, onu törədən şəxsləri siyasi və hərbi gücündən asılı olmayaraq məsuliyyətə cəlb etməkdir. 1945-ci il noyabr ayının 20-də Almanıyanın Nürnberg şəhərində başlanan məhkəmə prosesi dünya tarixində yeni bir hüquqi mərhələnin əsasını qoydu. İkinci Dünya müharibəsi başa çatmış, Avropa dağıntılar içində qalmış, nasist rejiminin törətdiyi kütləvi qətlərin, deportasiyaların, işğəncələrin və insanlıq əleyhinə cinayətlərin miqyası üzə çıxmışdı. Lakin müharibədən sonra beynəlxalq ictimaiyyətin qarşısında yalnız dağıdılmış şəhərləri bərpa etmək və milyonlarla insanın taleyini müəyyənləşdirmək vəzifəsi dayanırmı. Daha fundamental sual cavab istəyirdi: dövlət adından, onun hərbi və siyasi maşınının tərkibində törədilən ağır cinayətlərə görə konkret şəxsləri necə mühakimə etmək olar? Nürnberg tribunali möhz bu sualın hüquqi cavabını formalaşdırmağa başladı.

1945-ci ilin avqustunda ABŞ, Böyük Britaniya, Fransa və Sovet İttifaqı London Sazişini və Beynəlxalq Hərbi Tribunalın Nizamnaməsini qəbul etmişdi. Tribunalın işi noyabrın 20-də açıldı, hökm isə 1946-cı il oktyabr ayının 1-də elan edildi. Nasist Almaniyanın siyasi, hərbi və iqtisadi rəhbərliyindən seçilmiş şəxslər sülh əleyhinə cinayətlərdə, müharibə cinayətlərində və insanlıq əleyhinə cinayətlərdə ittiham olunurdular. Prosesin sonunda 19 nəfər təqsirli bilinirdi, 3 nəfər bəraət aldı. Təqsirli bilinənlərdən 12-si ölüm cəzasına, digərləri isə müxtəlif müddətli və ömürlük həbs cəzalarına məhkum edildi.

Bu rəqəmlərin arxasında təkə məhkəmə statistikası dayanırmı, Nürnbergin əsas yeniliyi beynəlxalq hüququn ünvanını dəyişməsiydi. Əvvəllər dövlətin suverenliyi və rəsmi vəzifə çox vaxt rəhbərlərin məsuliyyətdən yayınması üçün siyasi sipər rolunu oynayırdı. Nürnberg tribunali isə prinsipial mövqeyə ortaya qoydu: dövlət aparatında yüksək vəzifə tutmaq şəxsi məsuliyyəti aradan qaldırmır; dövlət siyasətinin icraçısı olmaq da ağır beynəlxalq cinayətlərə görə avtomatik bəraət qazandırmır. Məhkəmə prosesində ABŞ-ın baş ittihamçısı, Ali Məhkəmənin hakimi Robert Keokunun rolu xüsusi əhəmiyyət daşıyırdı. O, Nürnberg qalib dövlətlərin məğlub tərəfdən qisas aldığı siyasi səhnəyə çevirməməyin vacibliyini vurğulayırdı. Bu-

nunla belə, prosesin özündə ziddiyyətlər də vardı. Tribunalı yaradan dövlətlərin hamısı eyni siyasi və hüquqi meyarlarla qiymətləndirilmirdi; qalib dövlətlərin öz hərəkətlərinin məhkəmə qarşısına çıxarılması sonrakı dövrlərdə Nürnberg dair müzakirələrin əsas mövzularından birinə çevrildi. Bu tənqidlər tribunalin tarixi əhəmiyyətini aradan qaldırmır, lakin beynəlxalq ədalətin legitimliyi üçün mühüm şərti xatırladır: hüquqi prinsipin etibarlılığı onun yalnız möğlub tərəfə tətbiq edilməsindən asılı ola bilməz.

Nürnberg digər mühüm cəhəti sübutlara əsaslanan mühakimə modelinin yaradılmasıydı. Prosesdə nasist rejiminin sənədləri, əmrləri, hesabatları və digər materialları araşdırılırdı. İttihamların hüquqi əsaslandırılması üçün cinayətlərin ümumi siyasi mənzərəsini göstərmək yetmirdi; konkret şəxslərin bu əməllərə əlaqəsi, onların qərarlardakı rolu və fərdi məsuliyyəti də müəyyənləşdirilməliydi. Məhkəmə iclaslarının ingilis, fransız, alman və rus dillərində sinxron tərcüməylə aparılması da beynəlxalq məhkəmə təcrübəsində mühüm yeniliklərdən biri oldu.

Bu yanaşma beynəlxalq hüququn sonrakı inkişafına təsir göstərdi. 1948-ci il dekabr ayının 9-da Soyqırımı cinayətinin qarşısının alınması və cəzalandırılması haqqında Konvensiya qəbul edildi. 1949-cu ilin Cenevrə konvensiyaları silahlı münəqişələr zamanı mülki əhəlinin, yaralıların, hərbi əsirlərin və digər qorunan şəxslərin müdafiəsinə dair qaydaları genişləndirdi. Beləliklə, müharibədən sonrakı dövrdə formalaşan hüquqi sistem yalnız cinayət törədiləndən sonra cəza verməyə yox, həm də münəqişə zamanı davranışın sərhədlərini müəyyənləşdirməyə yönəldi. Bununla belə Nürnberg təcrübəsinin beynəlxalq

hüquqda davamlı və daimi mexanizmə çevrilməsi onilliklər çəkdi. Soyqur müharibənin siyasi qarşılıqlı vahid beynəlxalq cinayət ədaləti sisteminin yaradılmasını ləngitdi. 1990-cı illərdə keçmiş Yuqoslaviyada və Ruandada törədilmiş ağır cinayətlər beynəlxalq tribunalların yaradılmasına səbəb oldu. Bu məhkəmələr fərdi məsuliyyət prinsipinin yalnız İkinci Dünya müharibəsinin qalibləri və möğlubları arasındakı mü-



nasibətlərlə məhdudlaşmadığını göstərdi.

1998-ci il iyun ayının 17-də Roma Statutunun qəbul edilməsi, 2002-ci il iyun ayının 1-də isə qüvvəyə minməsi daimi Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin yaradılmasına yol açdı. Haaqada yerləşən bu məhkəmə soyqırımı, insanlıq əleyhinə cinayətlər, müharibə cinayətləri və müəyyən hüquqi şərtlər daxilində təcavüz cinayəti üzrə fərdlərin məsuliyyətini araşdırır. 2026-cı ilin iyuluna olan rəsmi məlumata görə, Roma Statutuna 125 dövlət qoşulub.

Lakin Nürnberg tribunali ilə Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin eyniləşdirmək düzgün olmazdı. Nürnberg konkret tarixi şəraitdə, müharibədən sonra yaradılmış xüsusi tribunali idi; Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsi isə müqavilə əsasında fəaliyyət göstərən daimi qurumdur və onun yurisdiksiyası Roma Statutunda nəzərdə tutulan hüquqi şərtlərlə məhdudlaşır. Məhkəmə hər bir münəqişədə və ya dünyanın istənilən yerində törədilən bütün cinayətləri avtomatik araşdırma bilməz. Cinayətin baş verdiyi

ərazi, şübhəli şəxsin vətəndaşlığı, müvafiq dövlətin Statuta qoşulması və ya BMT Təhlükəsizlik Şurasının yönləndirməsi kimi amillər yurisdiksiyanın müəyyənləşdirilməsində rol oynayır.

Burada beynəlxalq hüququn ən həssas problemlərindən biri üzə çıxır: hüquqi norma mövcud olsa da, onun icrası siyasi iradədən və dövlətlərarası əməkdaşlıqdan asılı qala bilər. Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin öz polis qüvvəsi yoxdur, şübhəli şəxslərin həbs edilməsi, məhkəməyə təhvil verilməsi və qərarların icrası üçün dövlətlərin əməkdaşlığı tələb olunur. Məhkəmənin rəsmi materiallarında əməkdaşlıq öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi, həbs orderlərinin icrası və əməkdaşlıqdan imtina halları ayrıca müzakirə olunur.

Bu, beynəlxalq ədalətin əsas paradoksidir. Məhkəmə hüquqi qərar qəbul edə bilər, lakin həmin qərarın praktiki nəticəsi onu icra etməli olan dövlətlərin davranışından asılıdır. Əgər siyasi münasibətlər

hüquqi öhdəliklərdən üstün tutulursa, zərərçəkənlər üçün ədalət gecikir, beynəlxalq hüququn çökindirici təsiri zəifləyir. Belə vəziyyət yalnız bir məhkəmənin nüfuzuna yox, bütövlükdə beynəlxalq hüququn etibarlılığına təsir göstərir. 2026-cı ilin gündəliyində bu problem nəzəri xarakter daşıyır. Müharibələr, işğal və ərazi mübahisələri, mülki əhəliyə qarşı hücumlar, məcburi köçürülmə və əsirlərə rəftar məsələləri beynəlxalq hüququn real sınaq meydanları olaraq qalır. Hər bir konkret hadisənin hüquqi qiymətləndirilməsi üçün sübutlar, tətbiq edilən müqavilələr, yurisdiksiya və fərdi məsuliyyət meyarları ayrıca araşdırılmalıdır. Siyasi bəyanat və ya media xəbəri özlüyündə məhkəmə hökmü sayıla bilməz, eyni zamanda, cinayət əlamətləri barədə əsaslı məlumatlar müstəqil və qərəzsiz araşdırmanın zəruriliyini aradan qaldırmır.

Nürnberg dərsləri də möhz bu nöqtədə aktualdır. Beynəlxalq cinayət hüququ kollektiv ittihamı deyil, fərdi məsuliyyəti müəyyənləşdirməlidir. Bir xalq, etnik qrupu və ya bütöv bir cəmiyyəti cinayətkar elan etmək hüquqi ya-

naşma deyil. Məsuliyyət konkret əməllər, sübutlar, iştirak formaları və hüquqi normalar əsasında müəyyən olunmalıdır. Əmr verən, əmr icra edən, cinayəti təşkil edən və ya onun qarşısını almaq üçün hüquqi və faktiki imkana malik olduğu halda tədbir görməyən şəxslərin məsuliyyəti də müvafiq hüquqi meyarlara əsasən qiymətləndirilməlidir.

Nürnberg prosesi həm də xatırladır ki, beynəlxalq hüquq yalnız məhkəmə zalında yaranmır, onun işləməsi üçün dövlətlərin hüquqi öhdəlikləri qəbul etməsi, milli məhkəmə sistemlərinin səmərəli fəaliyyəti, müstəqil istintaq, şəhidlərin qorunması və siyasi təzyiqlərdən uzaq qərarvermə tələb olunur. Roma Statutunda da milli hüquq sistemlərinin ilk məsuliyyəti və Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin tamamlayıcı rolu əsas prinsiplərdən biri kimi müəyyənləşdirilib. Bu səbəbdən Nürnbergin 81-ci ildönümü yalnız keçmiş xatırlanması üçün təqvim tarixi deyil. O, beynəlxalq ictimaiyyətə verilmiş bir sualı yenidən gündəmə gətirir: hüquq siyasi gücün qarşısında nə dərəcədə müstəqil qala bilər? Əgər ağır cinayətlər barədə hüquqi mexanizmlər yalnız zəiflərin üzərində işləyir, güclülər isə siyasi təsirlər hesabına məsuliyyətdən yayınırsa, universal ədalət prinsipi öz məzmununu itirir. Əksinə, araşdırmalar sübutlara əsaslanar, hüquqi standartlar ardıcıl tətbiq olunur və dövlətlər məhkəmə qərarlarının icrasında əməkdaşlıq edir, cəzasızlıq məkanı daralır.

Nürnberg prosesinin ən mühüm mirası hər bir müharibəni məhkəmə hökmüylə bitirmək vədi deyildi. Onun yaratdığı əsas hüquqi dönüş bu oldu: vəzifə, rütbə və dövlətə xidmət ağır beynəlxalq cinayətlər üçün toxunulmazlıq təmin etməməlidir. Bu prinsipin real qüvvəsi isə yalnız tarixi çıxışlarda və beynəlxalq sənədlərdə yox, konkret işlər üzrə aparılan obyektiv araşdırmalarda, məhkəmələrin müstəqilliyində və qəbul edilmiş qərarların icrasında özünü göstərir. Nürnbergdən 81 il sonra başlıca sual artıq beynəlxalq hüququn fərdi məsuliyyəti tanıyıb-tanımaması deyil. Əsas sual budur: dünyəvi prinsipi siyasi maraqlardan asılı olmayaraq tətbiq etməyə nə dərəcədə hazırdır?



Kəramət Qənbərov, Beynəlxalq hüquq üzrə ekspert

Qlobal çağırışlar və gənclərin rolu: paytaxtımızdan dünyaya... Bakıda “Gənclərin dialoqu: təsirin ön plana çıxarılması” mövzusunda sessiya təşkil olunub

“Ortaq gələcək naminə dialoq” mövzusunda VII Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumu çərçivəsində “Gənclərin dialoqu: təsirin ön plana çıxarılması” adlı plenar sessiya keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, tədbir BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansı (UNAOO), Azərbaycanın Gənclər və İdman Nazirliyi və Mədəniyyət Nazirliyinin tərəfdaşlığı ilə təşkil olunub.

Sessiyada çıxış edən BMT Baş katibinin müavini, Sivilizasiyalar Alyansının ali nümayəndəsi, BMT-nin İslamofobiya ilə mübarizə üzrə xüsusi elçisi Migel Anxel Moratinos müasir dünyanın üzləndiyi qlobal çağırışlardan danışdı.

O bildirib ki, iqlim dəyişmələri, mühəribələr və süni intellektin inkişafı dövrümüzün əsas çağırışları sırasındadır. Bu problemlərin

bir-biri ilə əlaqəli olması onların həllini daha da mürəkkəbləşdirir.

Gənclərə müraciət edən M.A.Moratinos mövcud çağırışların öhdəsindən gəlməkdə gənc nəslin üzərinə böyük məsuliyyət düşdüyünü vurğulayıb: “Çalışın, əzmkar olun və ümidinizi qoruyun. Özlünüz, ailəniz, ölkəniz və bütün dünya üçün daha yaxşı gələcək qurmaq naminə bu ümidi yaşıtmalısınız”.

Gənclər və idman nazirinin müavini Fəxrəddin Hacıyev qeyd edib ki, gənclər dəyişən dünyaya uyğunlaşmaqla yanaşı, onun gələcək inkişaf istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsində də mühüm rol oynayırlar. Onun sözlərinə görə, müasir texnologiyalar coğrafi maneələri aradan qaldıraraq müxtəlif ölkələrdən olan gənclər arasında ünsiyyət,



təcrübə mübadiləsi və əməkdaşlıq üçün geniş imkanlar yaradır. Bu baxımdan beynəlxalq forumları yeni əlaqələrin qurulması, ideyaların bölüşülməsi və birgə təşəbbüslərin həyata keçirilməsi üçün mühüm platformadır.

Mədəniyyət nazirinin müavini Fərid Cəfərov isə forum çərçivəsində təşkil olunan

gənclər düşürgəsinin müxtəlif ölkələrdən olan gənc liderlər arasında əlaqələrin qurulmasına və qarşılıqlı anlaşmanın gücləndirilməsinə xidmət etdiyini bildirib. Diqqətə çatdırıb ki, forumda 5 qitəni təmsil edən 44 ölkədən 100-dən çox gənc iştirak edir.

Azərbaycan Respublikası Gənclər Təşkilatları Milli Şurasının (NAYO-RA) sədri Rafiq Hacıbəyli çıxışında ölkəmizdə gənclərin inkişafına və onların təşəbbüslərinin dəstəklənməsinə xüsusi diqqət yetirildiyini vurğulayıb. Qeyd edib ki, gənclər üçün yaradılan imkanların bilik və bacarıqlarının artırılmasına, liderlik potensialının gücləndirilməsinə və beynəlxalq əməkdaşlıq əlaqələrinin genişləndirilməsinə mühüm töhfə verir.

R.Hacıbəyli bildirib ki, hazırda 156 təşki-

latı birləşdirən Gənclər Təşkilatları Milli Şurasının əsas məqsədi gənclərin potensialını inkişaf etdirmək, təşəbbüslərini dəstəkləmək və onların ictimai həyatda fəal iştirakını təşviq etməkdir.

Plenar sessiyada Fransa, Hindistan, Keniya və digər ölkələrdən olan gənclər də çıxış edərək mədəniyyətlərarası dialoq sahəsində qazandıqları təcrübələri bölüşüblər. Onlar müxtəlif ölkələrdən olan həmyaşıdları ilə birgə həyata keçirdikləri layihələrdən, bu təşəbbüslərin mədəni müxtəlifliyin təşviqinə və qarşılıqlı anlaşmanın möhkəmləndirilməsinə verdiyi töhfələrdən danışdılar.

Sessiya çərçivəsində, həmçinin gənclərin sülh quruculuğunda rolu, beynəlxalq əməkdaşlığın genişləndirilməsi və cəmiyyətdə müsbət dəyişikliklərin təşviqi istiqamətində fikir mübadiləsi aparılıb.

Qeyd edək ki, tədbirin əsas məqsədi BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının həyata keçirdiyi proqramların gənclərə təsirini nümayiş etdirmək, onların mədəniyyətlərələri arasında inkişafında və sülhün möhkəmləndirilməsində rolunu ön plana çıxarmaqdır.

Elçin dramaturgiyasında “Stalin - İzm”: İzmologiyanın sintezual-nümunələşmə prinsiplərinin ilk praktik modeli

Gerçək həyat hadisələrinin bədii təcəssümünü istiqamətləndirən fundamental yaradıcı başlanğıclar müqəddəs meyarlara, mənəvi dəyərlərə, saflığa və bu kimi insanı keyfiyyətlərə bağlıdır. Bu başlanğıclar ədəbiyyatda yalnız estetik keyfiyyət formalaşdırır, eyni zamanda müxtəlif bədii istiqamətlərin, üslubların və yaradıcılıq transformasiyalarının qarşılıqlı təsiri nəticəsində meydana çıxan izmoloji prosesin əsasını da təşkil edir. İzmoloji prosesin dinamizmi isə emosional və rəsonal, real və irreal, mistik və məntiqi, xaosit və harmonik hadisələrin qarşılıqlı münasibətlərindən doğan çoxqatlı yaradıcı mühitdə bədii düşüncənin daxili polifoniyasını formalaşdırır.

Fikrimizcə, görkəmli Xalq yazıçısı Elçin yaradıcılığında bu meyarlar xüsusi həssaslıqla təzahür edir və demək olar ki, artıq özünü nümunələşdirmişdir. Əsərlərinin dərin təhlili göstərir ki, həmin meyarlar oxucu, tamaşaçı və tədqiqatçı üçün yeni semantik üfüqlər açır.

Ədibin səhnə əsərləri yalnız yeni tamaşaların yaranmasına rəvac verən ədəbiyyat nümunələri deyil, eyni zamanda müəllif yaradıcılığının daxili potensialından doğan yeni nəzəri sistemlərin formalaşmasına imkan yaradan nadir bədii hadisələrdəndir.

Bu baxımdan Elçinin ikihissəli, 8 şəkildən ibarət “Stalin” fəlsəfi farsı əsasında formalaşdırdığımız “Stalin - İzm” konsepsiyası İzmologiyanın metodoloji imkanlarının səhnə təcrübəsində sınaqdan keçirildiyi, nəzəri prinsiplərinin praktik müstəvidə təsdiq olunduğu və yeni nəzəri sistem kimi təşəkkül prosesinin izlənilə bildiyi yaradıcı platforma kimi elmi-praktik əsaslandırması tapdı. Qeyri-səlis sistem əsasında birhissəli, birşəkilli paradoksal siyasi-fəlsəfi fars-facio janrında səhnələşdirilən “Stalin - İzm” yalnız yeni rejissor yozumu deyil, həm də yeni nəzəri-estetik yanaşmanın konseptual səhnə interpretasiyasıdır. Bu metodoloji yanaşma Elçin dramaturgiyasının daxili yaradıcı potensialı ilə “Qeyri-səlis teatr” sisteminin metodoloji prinsiplərinin sintezindən doğaraq yeni bədii keyfiyyətlərin sintezual təcəssümünü yaradır və bununla da İzmologiyanın konseptual müddəalarının ilk praktik nümunələşmə modelini formalaşdırır. Buna görə də əsərin səhnə həlli ənənəvi rejissor interpretasiyası həddudlarını aşaraq yeni nəzəri sistem təşəkkül prosesinin izlənilə bildiyi yaradıcı laboratoriyaya çevrilir. “Qeyri-səlis çoxluqlar” nəzəriyyəsinin banisi Lütfi Zadə müərkəb sistemlərin təhlili kontekstində qeyd edir: “Sistemin müərkəbliyi artıqca, onun davranışı haqqında eyni zamanda həm dəqiq, həm də əhəmiyyətli mülahizələr irəli sürmək imkanımız azalır. Nəhayət, elə bir həddə çatırıq ki, həmin nöqtədən sonra dəqiqlik və əhəmiyyətlilik (və ya relevantlıq) demək olar ki, bir-birini qarşılıqlı surətdə istisna edən xüsusiyyətlərə çevrilir”. Bu baxımdan “İzm” modeli yalnız konkret tamaşanın estetik-semantik quruluşunu müəyyənləşdirən nəzəri kateqoriya kimi meydana çıxır, həm də İzmologiyanın nəzəri əsaslarını formalaşdıran konseptual model kimi şərhini tapır. Bu model “Qeyri-səlis çoxluqlar” nəzəriyyəsinin prinsipləri əsasında müxtəlif dramaturji materialların özünəməxsus semantik potensialını üzə çıxarmağa, onların izmoloji nüvə, izmoloji integrasiya, izmoloji dinamika və izmoloji transformasiya əsasında yenidən konseptuallaşdırılmasına metodoloji imkan yaradır. Nəticədə, hər bir yeni tamaşa öz daxili semantik potensialına uyğun olaraq fərqli izmoloji konfigurasiya formalaşdır və bununla da İzmologiyanın açıq,

çevik və davamlı inkişaf edən nəzəri sistem kimi zənginləşməsinə xidmət edə bilər.

Elçinin “Stalin” dramaturji nümunəsinin daxili metodoloji potensialı sintezuallığın praktik təzahürünü və nümunələşmənin reallaşma mexanizmini vahid yaradıcı proses daxilində üzə çıxarır. Bu baxımdan “Stalin - İzm” yalnız yeni səhnə yozumu deyil, Elçin dramaturgiyasının daxili yaradıcı imkanlarından doğan və “Qeyri-səlis teatr” sisteminin metodoloji əsasları üzərində yüksələn yeni nəzəri-estetik paradigmanın təcəssümüdür. Bununla da “Stalin - İzm” sintezual yaradıcı proses daxilində prinsiplərin sistemli şəkildə nümunələşdiyi metodoloji model kimi əsaslandırılır.

Əsərdəki dramaturji struktur müxtəlif interpretasiya imkanları ilə hər bir rejissor əsərin daxili çoxqatlılığını fərqli estetik və semantik rakurslardan dərk etməyə istiqamətlənir. Bizim yozumumuzda “Stalin” izmlərin fasiləsiz hərəkəti üzərində qurulan çevik dramaturji struktur kimi görünür; çoxqatlı mərhələlər, işıq həllinin rəng variasiyaları, çoxşəxslilik kompozisiya və performanslı kompozisiya və performanslı hərəkət sistemi vahid dinamik estetik axın yaradır. Dramaturji material səhnə mətninə çevrildikcə izmlərin çoxistiqamətli inkişafı rejissor təfəkkürü üçün müxtəlif yaradıcı istiqamətlər açır. Lakin həmin potensialın genişliyi, təxəyyülün yüksək intensivliklə işləməsi fonunda belə, yaradıcı qərarvermə prosesini xeyli mürəkkəbləşdirirdi. Tamaşanın estetik sistemi formalaşdıqca, izmlərin dərəcəli keçidlərlə bir-birini zənginləşdirən və ahəngdar harmoniya yaradan polifonik qarşılıqlı təsiri də çoxqatlı səhnə quruluşunun meydana çıxmasını şərtləndirirdi.

Məhz buna görə də tamaşaçı izləyən müəxəssislər etiraf edirdilər ki, semantik çoxluqların sürətli keçidləri və epizodların dərəcəli montaj prinsipi əsasında bir-birinə bağlanması onların alışıqları səhnə qavrayışından fərqli yeni səhnə-salon kommunikasiyası yaradır.

Teatr semiotikası səhnə mənasını müxtəlif işarə sistemlərinin qarşılıqlı əlaqəsi nəticəsində təşəkkül tapan vahid semantik təşkil kimi əsaslandırır. Belə ki: “Səhnədə mənənin yaranması ayrıca elementlər və onların təmsilçilik funksiyaları ilə izah edilə biləcək qədər sadə deyildir. Aдекват nəzəri izah teatrı təşkil edən müxtəlif işarə sistemlərinin məcmusunu - başqa sözlə, “teatrın çoxqatlı işarə sistemlərinin vahid sistemi”ni - müəyyən etməli, həm hər bir sistemin daxili (sintaktik) əlaqələrini, həm də sistemlər arasındakı qarşılıqlı münasibətləri açıqlamalıdır.” Keir Elatın irəli sürdüyü bu metodoloji prinsip teatrın müxtəlif işarə sistemlərinin vahid struktur daxilində qarşılıqlı fəaliyyət mexanizmini aydınlaşdırır. Məhz bu nəzəri yanaşma “Stalin - İzm” tamaşasında müşahidə olunan estetik bütövlüyə yeni nəzəri çərçivədə yansılmasını tələb edir. Bu baxımdan tamaşada təbiiq olunan izmoloji anlayışlar sistemi, metodoloji prinsiplər və analitik aparat həmin bütövlüyün konseptual teatro-nəzəri şərhini təmin edir. Nəticədə, “Qeyri-səlis teatr” ilə “İzmologiya” arasında tamamlıyıcılıq münasibəti yaranır: birincisi estetik sistemi, ikincisi isə həmin sistemin nəzəri-irəki modelini ifadə edir. Bununla da, İzmologiyanın terminoloji aparatı aşağıdakı əsas anlayışları əhatə edir: epistemoloji əsaslar (çoxvariantlı idrak, qeyri-səlis təfəkkür, interpretativ çoxmənalılıq, kontekstual idrak), metodoloji anlayışlar (izmoloji metod, izmoloji analiz, izmoloji paradigma), struktur anlayışları (izmoloji nüvə, izmoloji dinamika, izmoloji polifoniya), eləcə də proses anlayışları (izmoloji transformasiya, izmoloji integrasiya və s.).

İzmologiyanın metodoloji aparatı onun əsas ontoloji prinsipləri üzərində qurulur. “Stalin”in səhnə transformasiyası teatrın müxtəlif komponentlərinin estetik bütövlüyü təmin etməklə kifayətlənmədiyini, tamaşanın bütün inkişaf trayektoriyası boyunca fasiləsiz qarşılıqlı təsire daxil olaraq yeni semantik münasibətlər formalaşdırdığını üzə çıxarır. Bu ontoloji dinamika rejissor təfəkküründə dramaturji hadisə anlayışının yeni məzmun qazanmasını və onun sərhədlərinin genişlənməsini şərtləndirir. Klassik dramaturji modeldə səhnə hadisəsi əsasən müəllif tərəfindən müəyyənləşdirilmiş süjet xətti və onun ardıcıl inkişafı çərçivəsində formalaşsınsa, qeyri-səlis yanaşmada hadisənin yaranma mənbələri daha geniş semantik müstəviyə keçir. Bu baxımdan personajın xatirələri, daxili monoloqları, təxəyyülündə qurulan ehtimallar, assosiativ təsəvvürləri və şüurun müxtəlif qatlarında formalaşan obrazlar da dramaturji inkişafın fəal komponentlərinə çevrilə bilər. Belə elementlər yalnız psixoloji vəziyyətin təsviri funksiyasını daşıyır; onlar səhnə fəaliyyətini yeni hadisələr, münasibətlər və semantik istiqamətlərlə zənginləşdirərək dramaturji strukturun ifadə imkanlarını genişləndirir.

Belə yanaşma nəticəsində səhnədə yalnız obyektiv reallıq deyil, müxtəlif ehtimal müstəvilərinin vahid dramaturji sistem daxilində paralel şəkildə təşkil olunması da



“Stalin - İzm”. Tamaşadan səhnə.

mümkün olur. Personajın yaşadığı hadisə ilə onun xəyal etdiyi, xatırladığı, qorxdığı və gələcəklə bağlı ehtimal etdiyi situasiyalar eyni estetik müstəvidə qarşılıqlı əlaqəyə girərək vahid səhnə kompozisiyasında birləşir. Belə şəraitdə zaman və məkan münasibətləri klassik ardıcılıq prinsiplərindən uzaqlaşaraq çevik xarakter alır; keçmiş, indi və mümkün gələcək bir-birini tamamlayan dramaturji layları kimi səhnə həllində inteqrasiya olunur. Nəticədə, tamaşa yalnız müəllif mətninin səhnə təqdimatı kimi qalır; rejissor interpretasiyasının formalaşdırıldığı çoxvariantlı semantik model vasitəsilə yeni estetik bütövlük qazanır. Beləliklə, dramaturji hadisənin bu şəkildə genişlənməsi İzmologiyanın ontoloji əsaslarından birinə çevrilir. Çünki bu yanaşmada səhnə hadisəsi artıq yalnız süjetin inkişaf vahidi deyil, müxtəlif semantik ehtimalların qarşılıqlı təsiri nəticəsində formalaşan açıq interpretativ sistemdir.

Məhz buna görə “Stalin - İzm”də klassik sintetiklik anlayışı sintezual ontoloji dinamika ilə tamamlanır. Əgər sintetiklik estetik bütövlüyün nəticəsini ifadə edərsə, sintezuallıq həmin bütövlüyü davamlı şəkildə yaranan, yenidən təşkil edən və müxtəlif semantik istiqamətlər üzrə inkişaf etdirən yaradıcı proseslərin ontoloji mahiyyətini ifadə edir...

“Qeyri-səlis məntiq” nəzəriyyəsinin teatr sənətində sinergetik adaptasiyasına (Elçin teatr sənətində) həsr olunmuş doktrinalıq dissertasiyamızın nəzəri prinsipləri formalaşdıqca, onların səhnə praktikasında təbiiq imkanları da tədqiqatın elmi potensialını konkret şəkildə nümayiş etdirməyə başlamışdır. Formalaşdırdığımız “Stalin - İzm” konsepsiyası qeyri-səlis metodologiyasının səhnə təcrübəsində təbiiq imkanlarını nümayiş etdirən praktik təbiiq nümunəsi kimi izmlər axınının nəzəri-estetik zənginləşməsinin praktik müstəvidə gerçəkləşdirir və yeni yaradıcı platforma kimi təsdiqlənir. Məhz bu konsepsiya çərçivəsində əsərin yeni elmi əsaslarla təhlili həyata ke-

çirilir, qeyri-səlis sistemin paradoksal təbiəti səhnə interpretasiyasında transformasiya olunur və bunun nəticəsində nəzəri prinsiplər səhnə təcrübəsində praktik təsdiqini tapır. İzmoloji təhlilin əsas prinsiplərindən biri dramaturji materialın semantik potensialından doğan yeni konseptual obrazın müəyyənləşdirilməsidir. Məhz bu baxımdan, Elçinin “Stalin” əsərinin səhnə interpretasiyası dramaturji materialın səhnədə sadəcə təcəssüm olunmadığını, interpretasiya prosesində yeni semantik keyfiyyət qazandığını aydın şəkildə nümayiş etdirir. Hermenevtik yanaşmada mənə mətnin dəyişməz xüsusiyyəti kimi qəbul olunmur; o, interpretasiya prosesində gerçəkləşən hadisə kimi meydana gəlir. Bu kontekstdə Hans-Georg Gadamer yazır: “Mətnin mənası yalnız müəllifinin niyyəti ilə məhdudlaşdır; əksinə, o, həmişə müəllifdən kənara çıxır. Məhz buna görə də anlama sadəcə reproduktiv deyil, həmişə məhsuldar fəaliyyətdir.” Rejissor interpretasiyası da dramaturji materialın daxili potensialını yeni konseptual müstəviyə daşıyır. Umberto Ekonun qeyd etdiyi kimi, “İşarələr empirik obyektlər deyildir...”; Yuri Lotmanın ifadəsilə isə semiozun əsas vahidi ayrıca işarə deyil, bütöv semiosferdir. Patrice Pavis də teatrdə mənənin ayrıca işarələrdən deyil, müxtəlif işarələndirici sistemlərin qarşılıqlı əlaqəsindən yarandığını göstərir. Bu nəzəri müddəalar kontekstində dramaturji materialın latent semantik potensialı səhnə interpretasiyasında aktuallaşır və “İzm”

dramaturji element statusunu aşaraq müstəqil konseptual-semantik obraz kimi təşəkkül tapır. Bu obraz klassik personaj funksiyasını aşaraq totalitar ideoloji maşının səhnədə konseptual-semantik təcəssümünə çevrilir və eyni zamanda tamaşanın bütün struktur komponentlərini vahid semantik cazibə mərkəzi ətrafında təşkil edən izmoloji nüvə funksiyasını yerinə yetirir. Bu nəzəri prinsip çərçivəsində Stalinin anası, Tamar, Hitler, Çorçill, Tito, Boz qurd maskalılar, iblislər, məzlumlar və digər rəmzi obrazlar “İzm”in müxtəlif semantik təzahürlərini ifadə edən vahid izmoloji personaj sisteminin elementləri kimi mənalıdır və birlikdə izmoloji nüvə ətrafında təşkil olunan dramaturji strukturun funksional əlaqələrini formalaşdırırlar.

Tamaşadakı “İzm” konseptual-semantik obrazının müxtəlif təzahürləri dekorasiya, etid xarakterli rekvizitlər və kölgə teatrı elementləri vasitəsilə vizual-estetik müstəvidə ifadə olunur. Bu komponentlər statik səhnə atributları olmaqla məhdudlaşmır; onlar izmoloji transformasiyanın müxtəlif mərhələlərini əks etdirən dinamik semantik daşıyıcılar kimi funksionallaşır. Beləliklə, vizual sistem izmoloji nüvənin səhnə müstəvisində reallaşmasının əsas vasitələrindən birinə çevrilir.

Əsərin səhnə interpretasiyasında hadisələr, personajlar, səhnə məkanı, ritm, semantik keçidlər qarşılıqlı şəkildə yenidən təşkil olunan sintezual münasibətlər sisteminin tərkib hissələri kimi funksionallaşır. Məhz bu ontoloji dinamika İzmologiyanın metodoloji əsasını təşkil edir. Eyni prinsip tamaşanın işıq həllində də qorunur. Işıq sistemi səhnə məkanını görünən edən texniki vasitə olmaqla məhdudlaşmır; hər dramaturji epizodda “İzm”in müxtəlif semantik vəziyyətlərini, onun güclənməsini, zəifləməsini, müqavimətlə qarşılaşmasını və daxili transformasiya proseslərini vizuallaşdıraraq aktiv bədii komponent funksiyasını yerinə yetirir. Bununla da, işıq həlli izmoloji dinamikanın səhnə müstəvisində ifadə-



Xalq yazıçısı Elçinin ruhuna dərin ehtiramla!

sini təmin edən mühüm struktur elementə çevrilərək izmoloji nüvənin müxtəlif semantik vəziyyətlərini vizual-estetik müstəvidə təcəssüm etdirir.

Beləliklə, Elçinin dramaturgiyası konkret tarixi və sosial hadisələrin bədii təcəssümü ilə məhdudlaşmır, həm də insanın mənəvi taleyini, vicdanla hakimiyyətini, xeyirlər şərin, azadlıqla məcburiyyətin mürəkkəb münasibətlərini çoxqatlı semantik sistem daxilində araşdıran universal estetik model kimi konseptuallaşır. Ədibin əsərlərində insanlıq, vicdan, mənəvi seçim, azadlıq və digər ali dəyərlər müxtəlif ideoloji, tarixi və psixoloji müstəvilərdə qarşılaşdırılaraq universal bədii düşüncə sistemində çevrilir. Məhz bu universallıq onun dramaturgiyasının müxtəlif teatr məktəblərində, fərqli mədəni mühitlərdə və müxtəlif estetik platformalarda yeni interpretasiyalar üçün açıq qalmasını təmin edir.

Bu nəzəri model göstərir ki, qeyri-səlis metodologiya konkret dramaturji materialın semantik potensialını yeni izmoloji sistem daxilində aktuallaşdırmaq imkanına malikdir və bununla da “Qeyri-səlis teatr”ın metodoloji əsaslarının praktik təsdiqini təmin edir. Eyni zamanda bu metodologiya dramaturji materialın latent semantik potensialını yeni izmoloji sistem daxilində aktuallaşdırmaq imkanına malikdir və bununla da “Qeyri-səlis teatr”ın metodoloji əsaslarının praktik təsdiqini təmin edir. Eyni zamanda bu metodologiya dramaturji materialın latent semantik potensialını yeni izmoloji sistem daxilində aktuallaşdırmaq imkanına malikdir və bununla da “Qeyri-səlis teatr”ın metodoloji əsaslarının praktik təsdiqini təmin edir. Eyni zamanda bu metodologiya dramaturji materialın latent semantik potensialını yeni izmoloji sistem daxilində aktuallaşdırmaq imkanına malikdir və bununla da “Qeyri-səlis teatr”ın metodoloji əsaslarının praktik təsdiqini təmin edir.

Bununla da İzmologiya “Qeyri-səlis teatr” konsepsiyasının nəzəri-irəki istiqaməti kimi teatr sənətində qeyri-səlis metodologiyasının dərinləşdirilməsi və yeni səhnə modellərinin formalaşdırılması üçün elmi əsas yaradır.

İzmologiyanın, sintezuallığın və nümunələşmənin nəzəri əsasını təşkil edən yaradıcı potensialı Elçin dramaturgiyasının daxili estetik enerjisini və semantik zənginliyini nümayiş etdirir. Bu yaradıcılığın çoxqatlı struktur, ahəngdar polifoniyası və yüksək mənəvi-estetik məzmunu müəllif şəxsiyyətinin əsasını təşkil edən müqəddəs meyarlar, mənəvi saflıqdan və insanlıq ideyalarından qaynaqlanır. Elçinin özüün dediği kimi: “...özümdə mənəvi saflıq iddiası olmayan adam necə yaşa bilər?”

Məhz buna görə də Elçinin dramaturgiyası yalnız zəngin bədii irs deyil, həm də yeni nəzəri xətlərlə istiqamət verən tükənməz yaradıcı mənbə kimi dəyərləndirilə bilər. Bu istiqamətdə aparılan hər bir elmi və səhnə araşdırması milli teatr düşüncəsinin inkişafına, onun metodoloji imkanlarının genişlənməsinə və milli-mənəvi dəyərlərimizin gələcək nəsillərə ötürülməsinə xidmət edir. Bu duyğularla böyük sənətkarın öziz xatirəsini dərin ehtiramla yad edirik.



İFTİXAR

“Yeni Azərbaycan” qəzetinə abunə olmaq istəyənlər aşağıdakı yayım şirkətləri ilə əlaqə saxlaya bilərlər:

“Azərpoçt” MMC PDM- 0125984955,
0552004544
“Azərmatbuatyayımı” ASC - 0124411991,
0124404694
“Səma” MMC - 0125940252, 0503336969
“PressInform” MMC - 0703400100,
0504560835

“Qaya” MMC - 0125667780, 0502352343
“Spark Press” MMC - 0503548555
“Ziya LTD” MMC - 0124977696,
0503067744

1 illik abunə - 158,40 AZN
6 aylıq abunə - 79,20 AZN



Sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər...



44 günlük müharibənin dünyaya çatdırılan həqiqətləri

Müharibələr bəzən döyüş meydanında başa çatır, lakin onların yaratdığı suallar, yaşatdığı ağrılar və üzə çıxardığı həqiqətlər uzun illər gündəmdə qalır. Bir xalqın öz torpaqlarını azad etmək uğrunda apardığı mübarizə isə yalnız hərbi əməliyyatların nəticəsi ilə ölçülmür. Həmin mübarizənin arxasında tarixi ədalətin bərpası, milli iradənin nümayişi, insan taleləri və dünyaya çatdırılmalı olan həqiqətlər dayanır. Azərbaycan xalqının 44 günlük Vətən mü-

haribəsində qazandığı Zəfər də bu mənada müasir tariximizin ən mühüm hadisələrindən biridir.

Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə Azərbaycan Ordusunun qazandığı tarixi qələbə ölkəmizin ərazi bütövlüyünün bərpasına yol açdı, uzun illər davam edən işğala son qoyulması istiqamətində həlledici nəticə ortaya qoydu. Bununla yanaşı, müharibə dövründə dinc əhaliyə qarşı törədilən hücumlar, yaşayış məntəqələrinin atəşə tutulması,

mülki infrastrukturun dağıdılması və insan tələfatı ilə nəticələnən hadisələr də Azərbaycanın beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırdığı əsas məsələlərdən oldu.

Bu gün həmin tarixi hadisələrə qayıtmaq yalnız qələbənin əhəmiyyətini xatırlamaq deyil. Bu, həm də müharibənin gerçək mənzərəsini qorumaq, şəhidlərin xatirəsinə ehtiram göstərmək, mülki insanların yaşadıklarını unutmaq və gələcək nəsillərə həqiqətə əsaslanan tarix ötürmək deməkdir.

Tarixi qələbənin arxasında dayanan iradə

Müharibənin gedişində Azərbaycan Ordusu ardıcıl hərbi uğurlar əldə etdi, strateji yüksəkliklərə və yaşayış məntəqələrinə nəzarəti bərpa etdi. Cəbrayıl, Füzuli, Zəngilan və Qubadlı şəhərlərinin, eləcə də çoxsaylı kəndlərin azad olunması döyüşlərin gedişində mühüm dönüş nöqtələri yaratdı. Noyabrın 8-də Şuşanın azad edilməsi isə Qələbəyə aparən yolun ən əlamətdar hadisələrindən biri kimi tarixə düşdü.

Bu uğurların hər birinin arxasında əs-

gər və zabitlərimizin fədakarlığı, şəhidlərimizin canı, qazilərimizin sağlamlığı və arxa cəbhədə xalqımızın göstərdiyi dəstək dayanırdı. Cəbhədən gələn hər bir qələbə xəbəri ölkənin müxtəlif guşələrində yaşayan insanların eyni sevinc ətrafında birləşdirirdi. Bayraqların dalğalandığı küçələr, əsgərlərə ünvanlanan dualar, könüllü yardımlar və ailələrin nümayiş etdirdiyi həmrəylik müharibənin yalnız cəbhədə deyil, bütün xalqın iradəsi ilə aparıldığını göstərirdi.



Azərbaycan Respublikası
Media və Yayım Şurası

Məqalə “Azərbaycan Respublikası Media və Yayım Şurası”nın maliyyə dəstəyi ilə “Müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə 44 günlük Vətən müharibəsində qazanılmış tarixi qələbə, Ermənistan tərəfindən törədilmiş sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, habelə müharibə cinayətləri ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması” istiqaməti üzrə hazırlanmışdır

Müharibənin ağır səhifəsi

44 günlük Vətən müharibəsinin tarixində ən ağırlı məqamlardan biri cəbhə xəttindən uzaqda yerləşən yaşayış məntəqələrinin atəşə tutulması və mülki insanların həyatını itirməsi ilə nəticələnən hücumlar oldu. Gəncə, Bərdə, Tərtər və digər yaşayış məntəqələrində baş verən dağıntılar müharibənin yalnız hərbi mövqələrdə aparılan döyüşlərdən ibarət olmadığını göstərdi. Yaşayış evlərinin, mülki obyektlərin və infrastrukturun zərər görməsi, ailələrin doğmalarını itirməsi, uşaqların və qadınların təhlükə ilə üzləşməsi

bu hadisələrin humanitar nəticələrini daha da ağırlaşdırdı.

Azərbaycanın rəsmi qurumları Ermənistan silahlı qüvvələrinin mülki əhaliyə və mülki infraqurkura qarşı hücumlarını beynəlxalq humanitar hüququn, o cümlədən Cenevrə konvensiyalarının tələblərinin pozulması kimi qiymətləndirib. Həmin hadisələrlə bağlı açıqlamalar, istintaq materialları və zərər çəkmiş ərazilərdə aparılan araşdırmalar beynəlxalq ictimaiyyətə təqdim olunan sübutlar sırasında yer alıb.

29 oktyabr 2020: müharibənin yaddaşında qalan gün

Cəbrayıl və Qubadlı rayonlarında 13 kəndi işğaldan azad etdiyi də elan olunmuşdu.

Beləliklə, 29 oktyabrın yaddaşında iki mühüm istiqamət birləşirdi: cəbhədə davam edən mübarizə və baş verən hadisələr barədə beynəlxalq aləmlə aparılan diplomatik təmaslar. Bir tərəfdə torpaqların azadlığı uğrunda döyüşən Azərbaycan əsgərinin əzmi, digər tərəfdə isə

mülki insanlara qarşı hücumların dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırılması zərurəti dayanırdı.

Bu gün həmin tarixi yaddaşlara bir məqamı xüsusi vurğulamaq lazımdır: Qələbəyə aparən yol yalnız hərbi uğurlarla deyil, həm də dövlətin mövqeyini ardıcıl şəkildə müdafiə etmək, faktları qorumaq və həqiqəti beynəlxalq auditoriyaya çatdırmaqla yadda qaldı.

Gələcək nəsillərə ötürülməlidir

dulmadıqca, tarixi faktlar qorunduqca və hüquqi məsuliyyət məsələsi diqqətdə saxlanıldıqca, gələcək nəsillər bu mübarizənin mahiyyətini daha dərinləndirəcəklər. Çünki Qələbənin böyüklüyü yalnız qazanan torpaqlar-

la deyil, həmin torpaqların azadlığı uğrunda verilən qurbanların xatirəsinə göstərilən ehtiramla və tarixi həqiqətə sahib çıxmaq əzmi ilə də ölçülür.

Yeganə BAYRAMOVA

Mərhəmətin ən səmimi ifadəsi

Elə anlar olur ki, bir insanın həyatında böyük dəyişiklik yaratmaq üçün nə zənginliyə, nə də xüsusi imkanlara ehtiyac qalır. Sadəcə

onun ağrısını görmək, ehtiyacını anlamaq və yanında olduğunu hiss etməmək kifayət edir. Qayğının əsl mahiyyəti də məhz burada üzə çı-

xır: başqasının həyatına laqeyd qalmaq, onun sevincinə şərik olmaq, çətinliyini yüngülləşdirməyə çalışmaq.

Müasir dünyada texnologiyalar insanların bir-birinə daha sürətlə bağlasa da, bu yaxınlıq həmişə mənəvi ünsiyyətə çevrilir. Bəzən yüzlərlə

insanla əlaqədə olan şəxs ən yaxınlıqdakının kədərinə görmür, gündəlik qayğıların içində ailə üzvlərinin, yaşlıların, uşaqların və köməyə ehtiyacı olan insanların diqqətə gözlədiyini unudur. Məhz belə bir zamanda qayğının dəyərini xatırlamaq, onun yalnız şəxsi mənası deyil, həm də ictimai məsuliyyət olduğunu anlamaq xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Qayğı göstərənlərin də qayğıya ehtiyacı var

Başqalarının ehtiyaclarını qarşılamğa çalışan insanlar bəzən öz yorğunluqlarını arxa plana keçirirlər. Xəstə yaxınını uzun müddət təkbaşına müalicə edən, uşaqlarının bütün məsuliyyətini daşıyan və ya hər gün başqalarının problemlərini dinləyən insan fiziki və emosional tükenmə ilə üzləşə bilər. Bu səbəbdən qayğı göstərən şəxsin də istirahətə, mənəvi dəstəyə və köməyə ehtiyacı olduğu unudulmamalıdır.

Bu baxımdan qayğı göstərildə məsuliyyətin bölüşdürülməsi mühüm əhəmiyyət daşıyır. Ailə üzvlərinin bir-birinə dəstək olması, sosial xidmətlərin olcaatınlığı, peşəkar baxım imkanlarının genişləndirilməsi və qayğı göstərənlərin hüquqlarının qorunması bu sahədə yükün azaldılmasına kömək edə bilər. Burada vacib mə-

qamlardan biri də qayğının insanın ləyaqətini qorumaqla göstərilməsidir. Yardım etmək qarşı tərəfin əvəzinə bütün qorurları vermək deyil. Əksinə, insanın imkanlarını nəzərə alaraq, fikrinə hörmət etmək və müstəqilliyini mümkün qədər qorumaq sağlam qayğı münasibətlərinin əsasını təşkil edir.

Qayğı və dəstəyin əhəmiyyətini beynəlxalq səviyyədə ön plana çıxarmaq məqsədilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyası 2023-cü ildə hər il oktyabrın 29-nun Bey-

nəlxalq Qayğı və Dəstək Günü kimi qeyd olunması barədə qərar qəbul edib. Günüün təsis edilməsində əsas məqsəd qay-

Qayğı göstərmək də, qayğı görmək də insan haqqıdır



ğə əməyinin ictimai və iqtisadi əhəmiyyətini tanımaq, bu işi həyata keçirən insanların töhfəsini qiymətləndirmək və həmin üçün olcaatın, dayanıqlı qayğı sistemlərinin yaradılmasına diqqət çəkməkdir.

vəziyyətdə olan insanlara necə münasibət göstərməsi ilə də qiymətləndirilir. Uşaqların təhlükəsizliyi, yaşlıların tənhalıqdan qorunması, xəstələrin dəstək alınması və qayğı göstərən insanların əməyinin də-

yərləndirilməsi sosial rifahın mühüm göstəriciləridir.

Bu baxımdan qayğı mədəniyyətinin formalaşması erkən yaşlardan başlamalıdır. Uşaqlara başqalarının hissələrini anlamağı, ev işlərində iştirak etməyi, yaşlılara hörmət göstərməyi və ehtiyacı olan insana kömək etməyi öyrətmək gələcəkdə daha məsuliyyətli münasibətlərin yaranmasına zəmin yaradır. Məktəbdə, ailədə və ictimai mühitdə bu dəyərlərin təşviqi qarşılıqlı hörmətin möhkəmlənməsinə xidmət edir.

Qayğı göstərmək üçün həmişə böyük imkanlara sahib olmaq lazım deyil. Bəzən diqqətlə dinləmək, bir insanın halını soruşmaq, onun işini yüngülləşdirmək və ya çətin anında yanında olmaq kifayət edir. Lakin bu kiçik addımların arxasında daha böyük prinsip dayanır: heç kəs öz çətinliyi ilə baş-başa buraxılmamalıdır. Beynəlxalq Qayğı və Dəstək Günü bizə xatırladır ki, qayğı sadəcə xoş münasibət deyil, insan ləyaqətinə hörmətin, sosial ədalətin və birgə yaşayış mədəniyyətinin göstəricisidir. Başqalarının ehtiyaclarını görmək, qayğı əməyini qiymətləndirmək və bu məsuliyyəti bölüşmək daha sağlam, ədalətli və mərhəmətli cəmiyyət qurmağın vacib şərtidir.

Yeganə BAYRAMOVA

Təsisçi:
Yeni Azərbaycan Partiyası
Baş redaktor:
Aqlıx HƏSƏNOĞLU

www.yeniazərbaycan.com
mail@yeniazərbaycan.com
Ünvan: Bakı - AZ-1000, Üzeyir Hacıbəyli - 66

Telefonlar:
493-16-94
498-19-84

İndeks: 67100
Lisenzia: N-B-317
Tiraj: 4326
Sifariş: 1409
“Kapital Bank” ASC-nin Nərimanov rayonu filialı
h/h - 33080019443900419109
kod - 200093
VÖEN - 1500486601

Qəzet “Yeni Azərbaycan”ın bilgisayar mərkəzində yığılıb, səhifələnilib və “Azərbaycan” nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilib.

Qəzet 1993-cü ilin aprel ayında nəşr olunur. Məsul nəvbətçi:

Yeganə Bayramova